

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Инфляцияға шолу

2015 жылғы 3-тоқсан

Алматы, Қазақстан

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
I. Макроэкономикалық жағдай және қаржы секторының дамуы.....	4
1. Сыртқы макроэкономикалық жағдай	4
1.1 Қазақстанның саудадағы әріптестер елдеріндегі экономикалық ахуал	4
1.1.1 ІЖӨ өсуі	4
1.1.2 Бағалар индекстері.....	6
1.2 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал	8
1.3 Шетелдік нарықтардағы қаржылық жағдайлар	9
1.3.1 Ақша нарығының мөлшерлемелері	9
1.3.2 Валюта бағамдары	10
2. Ішкі экономика.....	12
2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы нарығын дамыту	12
2.1.1 Ақша нарығы және ҚРҰБ операциялары	12
2.1.2 Валюта нарығы және ҚРҰБ шетел валютасымен операциялары	15
2.1.3 Депозит нарығы.....	17
2.1.4 Кредит нарығы.....	18
2.1.5 Ақша агрегаттары	18
2.2 Бағалар және инфляциялық процестер	20
2.3 Нақты сектордың дамуы	23
2.3.1 Ішкі сұраныс	23
2.3.2 Ішкі өндіріс	27
2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық	30
2.4 Бюджет саясаты.....	31
2.5 Төлем балансы	32
II. Негізгі макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы және ақша-кредит саясатының бұдан былайғы бағыттары.....	36
1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары	36
2. Базалық сценарий бойынша болжам	37
3. Ортамерзімді перспективадағы тәуекелдер.....	39
Негізгі терминдер және ұғымдар	40
Ақша-кредит саясаты құралдарының эволюциясы	46
Қосымша	47

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасының ақша-кредит саясатының негізгі мақсаты баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстан Ұлттық Банкі 2015 жылы инфляциялық таргеттеу режимін енгізу бойынша шаралар кешенін іске асыруға кірісті. Айтарлықтай сыртқы күйзелістер жағдайында, мұнайға бағаның құлдырауын және Қазақстанның саудадағы негізгі әріптес елдерінің ұлттық валюталарының әлсіреуін қоса алғанда, 2015 жылғы 20 тамызда Ұлттық Банк Қазақстан Үкіметімен бірлесе отырып теңгенің өзгермелі айырбастау бағамына көшу туралы шешім қабылдады.

Ортамерзімді кезеңде инфляция бойынша нысаналы бағдарға қол жеткізу мақсатында Ұлттық Банк 2015 жылғы 2 қыркүйекте 12,0% деңгейінде базалық мөлшерлемені енгізді және пайыздық мөлшерлемелер дәлізін қалыптастырды. Инфляциялық күтулердің және инфляцияның нысаналы деңгейден жоғары өсу тәуекелдерінің күшеюіне байланысты Ұлттық Банк 2015 жылғы 2 қазанда базалық мөлшерлемені 16%-ға дейін көтерді. Бұдан әрі Ұлттық Банк инфляцияның ортамерзімді болжамдарына байланысты базалық мөлшерлеменің деңгейін қайта қарайтын болады.

Қысқамерзімді кезеңде Ұлттық Банктің алдында теңгенің айырбастау бағамының жоғары құбылмалылығы инфляциялық күтулер мен инфляцияның өсуіне әкелетін болғандықтан, валюта нарығындағы жағдайды тұрақтандыру бойынша міндеті жүктеліп отыр.

2015 жылғы қаңтар-маусымда ІЖӨ-нің нақты өсуі 1,7%-ды құрады. ІЖӨ-нің өсу қарқындарының баяулауы, негізінен, ықпалына айтарлықтай экономикасы шикізатқа бағытталған елдердің ұшыруы мүмкін сыртқы факторлардың әсеріне байланысты. Біріншіден, бұл қазақстандық

экспорттық өнімдерге, мұнай, металл, бидай сияқты өнімдерге бағаның төмендеуі.

Екіншіден, Қазақстанның саудадағы негізгі әріптестер елдері экономикасының баяулауы, сондай-ақ аймақтағы күрделі геосаяси ахуалдың сақталуы.

Біздің бағалау бойынша, ЕО-ғы және Қытайдағы тұрақты экономикалық өсуге қарамастан, Ресейдегі құлдырау үрдісі Қазақстандағы экономикалық өсуді шектейтін болады. 2015 жылғы екінші жартыжылдықта және 2016 жылы Қазақстанда ІЖӨ-нің өсу қарқынының бұдан әрі баяулауы күтіледі.

Экономика өсуінің төмен қарқындарының экономикадағы инфляциялық аяға «салқындату» әсері бар. Тау кен өндіруші және өңдеуші салалардағы ІЖӨ өсу қарқындарының баяулауы, сондай-ақ қазақстандық өндірушілердің өнеркәсіптік өнімдерінің төмен бағасы іскерлік белсенділіктің өсуін шектейді.

Тұтынушылық сұраныстың айтарлықтай қысқаруы инфляция аясы төмендеуінің басқа факторы болып табылады. Халықтың нақты ақша кірістері төмендейді деп күтілуде, бұл халықтың сұранысының азаюына әкеледі.

Төмен іскерлік белсенділік және тұтынушылық сұраныстың төмендеуі аясында ішкі кредиттеу көлемдерінің қысқаруы күтіледі. Осының салдары ретінде, экономикадағы ақша ұсынысы өсуінің қарқындары шектеулі болып қалады.

Қысқамерзімді кезеңде инфляция деңгейінің өсуі күтілуде. Бұл ретте, экономикадағы жоғары инфляциялық аяны қолдайтын түбегейлі факторлар жоқ. Нәтижесінде, инфляция өршуінің қысқамерзімді сипатқа ие болады.

Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында Ұлттық Банк ортамерзімді болашақта инфляцияны нысаналы 6-8% деңгейінде ұстап тұруға мүмкіндік беретін ақша-кредит саясатының шараларын қабылдайтын болады.

I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

1. СЫРТҚЫ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР

2015 жылғы бірінші жартыжылдықта әлемдік қаржы және тауар нарықтарында болған оқиғалар Қазақстанның ішкі нарығында экономикалық жағдайлардың қалыптасуында маңызды рөл атқарды. Әлемдік экономиканың өсуі қалыпты болды. Жекелеген елдерде, бірінші кезекте Қазақстанның саудадағы әріптестер елдерінде даму деңгейіне және ұлттық экономикалар жұмысының ерекшеліктеріне қарай біртекті болған жоқ.

Басқа елдердегі экономикалық белсенділік пен инфляцияның Қазақстанның экономикасындағы экономикалық ахуалға әсерін бағалау Қазақстанның халықаралық саудасының құрылымы негізінде есептелетін ІЖӨ-ні және инфляцияны қосатын көрсеткіштердің көмегімен жүргізіледі (бұдан әрі – өлшенген көрсеткіштер). Тауар айналымының 60%-ға жуығы Ресей, Қытай және Еуропа Одағы елдерімен сауданы құрайтындықтан, бұл елдер Қазақстан экономикасына әлеуетті сыртқы әсерді бағалау үшін қарастырылады.

Сауда әріптес елдердегі ахуал ресейлік үрдістердің айтарлықтай басымдылығымен Қазақстанда экономикалық өсуге және инфляцияға әсер ету тұрғысынан әртүрлі бағытта болды. Ішкі тұтынудың және сыртқы сұраныстың

төмендеуі салдарынан Қытайдың өсу қарқындарының баяулауы жалғасты. Еуропа Одағы елдеріндегі экономикалық белсенділіктің бірте-бірте қалпына келуі байқалды, оған еуроның АҚШ долларына қатысы бойынша айырбастау бағамының әлсіреуі әсер етті. Оған қоса, мұнай бағасының құлдырауы, сондай-ақ Ресейге қатысты экономикалық санкциялардың нәтижесі ретінде ресейлік экономиканың елеулі құлдырауы орын алды.

Тауар нарықтарында бағалардың төмендеу үрдістері басым, ол нарықта тауарлар ұсынысының сұраныстан асып кетуімен байланысты болып отыр.

Әлемдік ахуалға АҚШ ФРЖ негізгі мөлшерлемені көтеру жөніндегі ниеті әсер етті, бұл қаржылық көрсеткіштердің серпінінен байқалды. Мөлшерлемені көтеру қаржы ағындарының ауысуына алып келеді, ол қаржы нарықтарындағы құбылмалылықтың артуына әсер етеді.

Ішкі экономикалық көрсеткіштерге ықпал етудің негізгі факторлары отандық экономикада қалыптасқандығына қарамастан, сыртқы индикаторлардың жиынтық үлесін Қазақстанда экономикалық өсуді баяулатушы және инфляцияны жылдамдатушы ретінде сипаттауға болады.

1.1. Қазақстанның саудадағы әріптестер елдеріндегі экономикалық ахуал

1.1.1. ІЖӨ-нің өсуі

Қытайда ІЖӨ-нің өсу қарқыны баяулауын жалғастыруда (1-график), оның себептері әлсіз ішкі тұтыну, Қытай өніміне деген сыртқы сұраныстың баяу қалпына келуі және оның салдары ретінде төмендеп отырған экспорт болып табылады. Инвестициялардың төмендеуі, еңбек миграциясының азаюы, жылжымайтын мүлік және инфрақұрылым нарығындағы проблемалар басқа факторлар болып

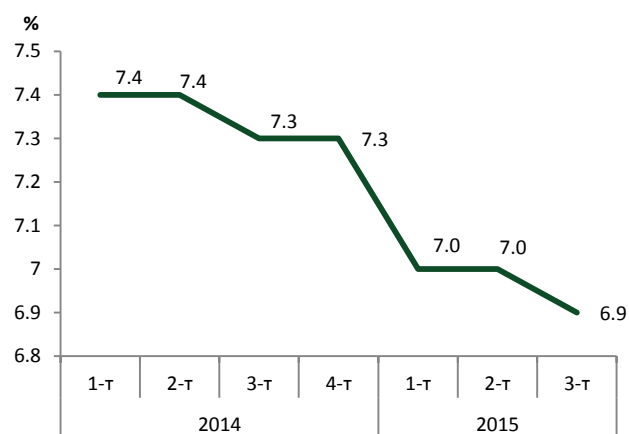
табылады. 2015 жылғы жазда Қытай қор нарығының айтарлықтай құлдырауы байқалды: Shanghai Composite индексі 40%-ға құлдырады. Экономиканың бұдан әрі баяулауының алдын алу және қор нарығының құлдырауымен байланысты проблемаларды шешу үшін Қытайдың Халық Банкі пайыздық мөлшерлемелер мен резервтеу нормасын төмендетті. Оған қоса, ұлттық валюта құнсызданды және юань бағамының ауытқу дәлізі кеңейтілді. Құрылымдық реформаларды жүргізу, экономикалық дамытудың әдістерін оңтайландыру және инновацияларды енгізу өсу үшін қосымша шараларды жүзеге асыру мен қосу үшін біраз уақытты талап етеді.

ЕО-да экономикалық ахуал бірте-бірте жақсарды (2-график). 2010 жылдан бастап Еуропалық орталық банк сандық жұмсарту саясаты, сондай-ақ теріс пайыздық мөлшерлемені енгізу сияқты экономиканы жандандыру үшін шаралар қабылдайды.

Еуроның АҚШ долларына қатысты бағамының әлсіреуіне және мұнайдың әлемдік бағасының төмендеуіне байланысты ЕО-да экономикалық өсу бірте-бірте өсті. Еуроның әлсіреуі таза экспорттың ұлғаюуына алып келді. Мұнай бағасының құлдырауы халықтың қолда бар кірісінің арттуына және елеулі түрде тұтынудың ұлғаюына әкелді. Алайда Еуропадағы экономикалық өсу қарқындарының баяулау тәуекелдері, оның ішінде Ресей тарапынан жауап ретінде экономикалық санкцияларды енгізу салдарынан, әлі де болса сақталып отыр. Оған қоса, Қытай экономикасының суып кетуі Еуропа Одағы елдеріндегі өсуді қалпына келтіруді баяулатуы мүмкін. Бұдан әрі өсудің ағымдағы қарқындарының сақталуы күтілуде, оған ЕОБ ынталандырушы ақша-кредит саясатын жалғастыру туралы ниеті ықпал ететін болады.

Ресей экономикасы қазіргі кезде рецессия жағдайында тұр (3-график). Мұнайдың әлемдік бағасының айтарлықтай құлдырауы және сауда талаптарының нашарлауы экономикалық белсенділікке

1-график. Қытай ІЖӨ-нің нақты өсімі, ж/ж

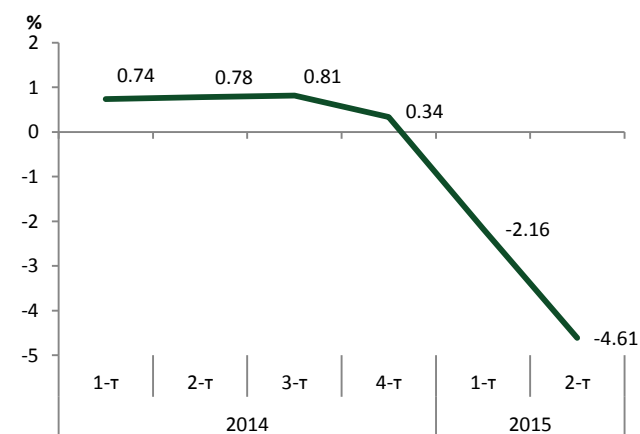
Дереккөзі: Bloomberg

2-график. ЕО ІЖӨ-нің нақты өсімі, ж/ж

Дереккөзі: Евростат

3-график. Ресей ІЖӨ-нің нақты өсімі, ж/ж

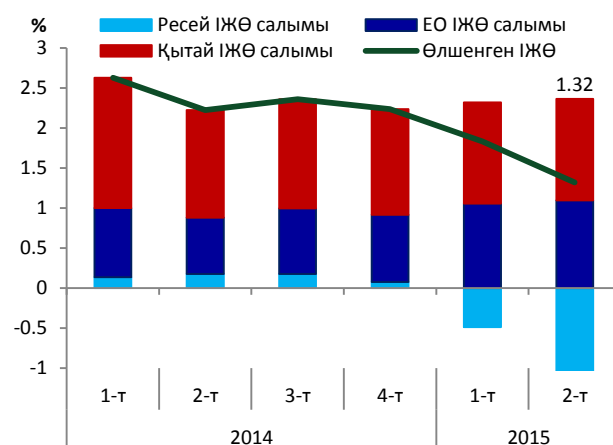

Дереккөзі : Росстат

теріс әсер етті. Өсіп отырған девальвациялық күтулер жағдайында тұтынушылық сұраныстың тарылуы байқалды және инвестициялық белсенділіктің төмендеуі жылдамдатылды. Бұл факторлар Ресей экономикасына теріс әсер етуін жалғастырды, ол өсудің бұдан былайғы көрсеткіштеріне ықпал етуі мүмкін. Бұл ретте жақын арадағы тоқсандарда ІЖӨ құлдырауы қарқындарының баяулауы күтіледі.

Қазақстанның халықаралық саудасының құрылымы негізінде есептелген **өлшенген сыртқы ІЖӨ** негізгі сауда әріптес елдердегі экономикалық өсудің жиынтық әсерін, сол сияқты Қазақстанда ІЖӨ-нің баяу өсуін көрсетеді (4-график). Мәселен, Еуропа Одағындағы және Қытайдағы ахуал, тұтастай алғанда, экономикалық өсу тұрғысынан оң және тұрақты болып табылады. Алайда Ресейдегі экономикалық белсенділіктің құлдырауы Қазақстанда өсу қарқындарының төмендеуіне әсер етеді.

4-график. Сыртқы өлшенген ІЖӨ, ж/ж

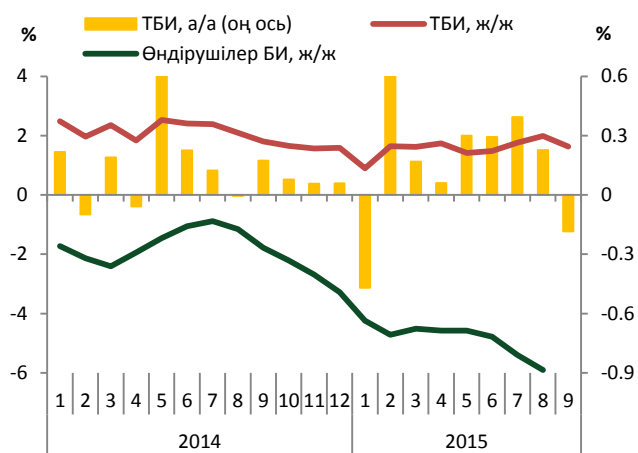
Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

1.1.2. Бағалар индексі

Қытайдағы инфляция барынша төмен деңгейде тұр, оған негізінен елдегі экономикалық өсудің бәсеңдеуі себепші болып отыр (5-график). Азық-түлік бағаларының индексі (АБИ) төмендеуінің негізгі себебі энергетикалық бағалардың төмендеуі салдарынан тамақ өнімдері бағаларының құлдырауы болып табылады.

Өндірушілер бағаларының көп ай бойы тұрақты төмендеуі Қытайдағы тұрғын үй нарығындағы құлдырауды көрсетеді, бұл құрылыс материалдарын артық жеткізуге алып келді. Өндірушілер бағаларының жалғасып отырған төмендеуі инфляция қарқынының одан әрі төмендеуінің белгісі ретінде болады.

5-график. Қытайдағы инфляция

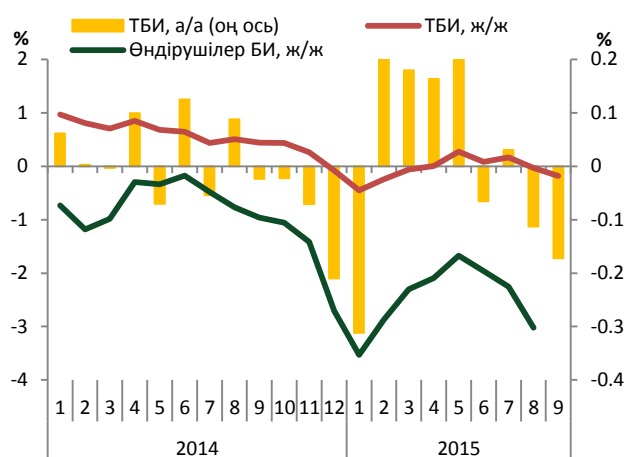

Дереккөзі: Қытай ұлттық статистикалық бюросы

Еуропалық Одақтағы инфляциялық процестер 2015 жылғы шілдеде және тамызда ЕО экономикалық үрдісіндегі оң өзгерістерді көрсетті, жылдық көрсеткіш

бойынша оң болып қалды (6-график). Алайда, 2015 жылғы қыркүйекте тұтыну бағалары жылдық көрсеткіш бойынша төмендеді. Дефляция Испанияда, Грецияда, Германияда байқалды. Өндірушілер бағаларының төмендеу жалғасуда. Экономикалық өсуді қалпына келтіруге қатысты одан кейінгі оң болжамдарға байланысты инфляцияның жоғары қарай көлбеу баяу жылжитыны күтіледі. Бұл ретте дефляциялық тәуекелдер әлі де сақталады.

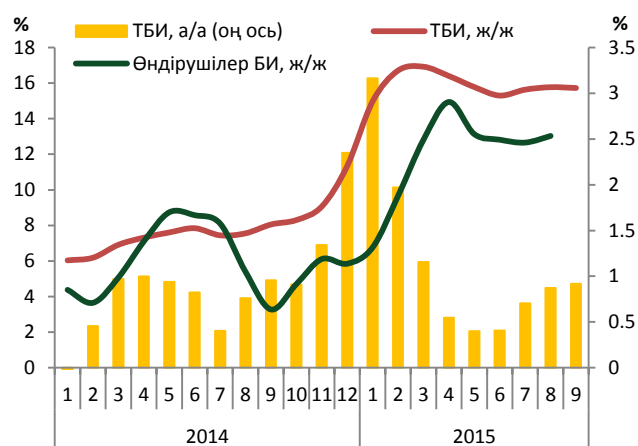
6-график. ЕО-тағы инфляция

Дереккөзі: ЭКДҰ

Ресейдегі инфляция жоғары деңгейде сақталады (7-график). 2015 жылғы үшінші тоқсанда 2015 жылғы шілде-тамызда Ресей рублі бағамының әлсіреуі салдарынан тұтыну бағаларының өсуі байқалды. Инфляцияның төмендеуі пайдасына тұтынушылық сұраныс деңгейінің төмен болуы, шектеулі монетарлық талаптар және сыртқы нарықтағы бағалар сияқты факторлар бар. Алайда, рубль бағамының әлсіреуін инфляцияға ауыстыру әсері қалған барлық факторлардың ісер етуін арттырады. Инфляцияның одан әрі төмендеуі басым түрде мұнай бағасының, Ресей рублінің айырбастау бағамының және сұраныстың қалпына келу қарқынының серпініне қатысты болады. Ағымдағы талаптар сақталған кезде инфляцияның біртіндеп төмендеуі күтіледі.

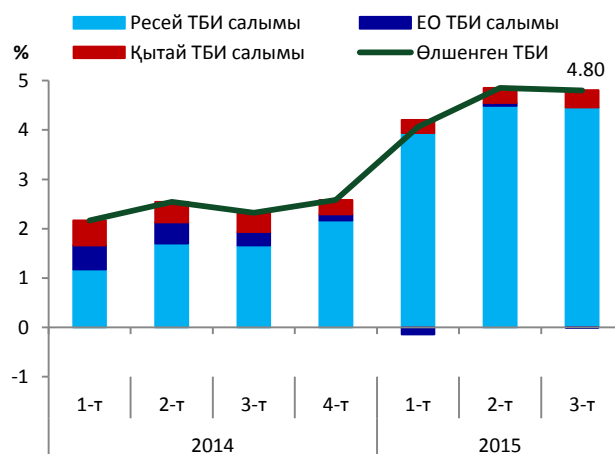
7-график. Ресейдегі инфляция

Дереккөзі: Росстат

Азық-түлік бағаларының Қазақстанның негізгі сауда әріптестерімен сауда бойынша есептелген өлшенген сыртқы индексі Қазақстандағы инфляцияның артуына себепші болады (8-график). ЕО мен Қытайдағы инфляция төмен және ел ішіндегі инфляцияға айтарлықтай әсері жоқ. Сонымен қатар, Ресейдегі жоғары инфляция азық-түлік бағаларының өлшенген сыртқы индексінің өсуіне алып келеді. Осылайша, Қазақстандағы инфляциялық процестерге жалпы сыртқы үлес олардың көтерілуіне себепші болады.

8-график. Сыртқы өлшенген ТБИ

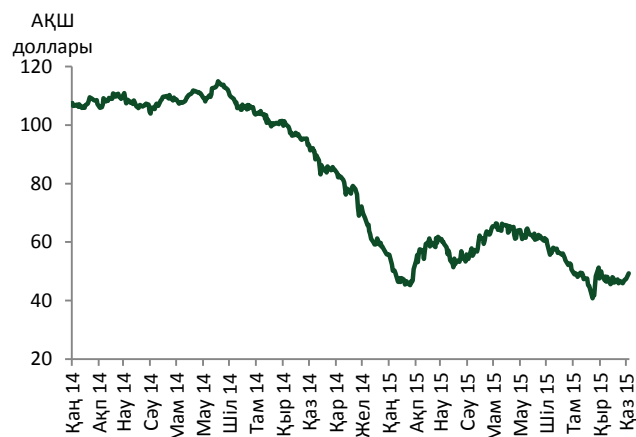
Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

1.2. Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал

Мұнай бағасы серпінінің негізгі факторы әлемдік нарықтардағы мұнайға сұраныс пен ұсыныстың арақатынасы болып қалады (9-график). 2015 жылғы наурыз-мамырда қалпына келгеннен кейін мұнайдың әлемдік бағасының 2015 жылғы маусым-тамызда құлдырауы жаңарды. Бағалардың төмендеуіндегі басты рөлді әлемдік нарықтардағы сұраныс пен ұсыныстың арақатынасы атқарады, оған ОПЕК-тің өндіру деңгейін төмендетпеу шешімі себепші болды. Сондай-ақ Ираннан мұнай жеткізудің айтарлықтай кеңею қаупі және Қытай тарапынан сұранысқа қатысты бағаны төмендететін қысым көрсетті. Мұнай бағасы төмендеуінің басқа факторы ФРЖ басты мөлшерлемесінің күтіліп отырған көтерілуі аясында АҚШ долларының нығаюы болды. Сонымен бірге инвестициялардың төмендеуі және АҚШ-та мұнай өндірудің қысқаруы, сондай-ақ геосаяси шиеленіс аймақтарынан жеткізулердің аса жоғары емес көлемі мұнай бағасының құлдырауын тежеді. Барлық факторлардың әсер етуі нәтижесінде мұнайдың бағасы бір баррель үшін 45-50 АҚШ доллары шегінде өзгеріп отыр. Мұнай бағасының одан әрі серпіні бойынша болжамдар әртүрлі. Бұл ретте нарық қатысушыларының орташа күтулері ағымдағы деңгейді 2015 жылдың соңына дейін сақтау мүмкіндігі және бағаның одан әрі шамалы өсуі туралы көрсетіп отыр.

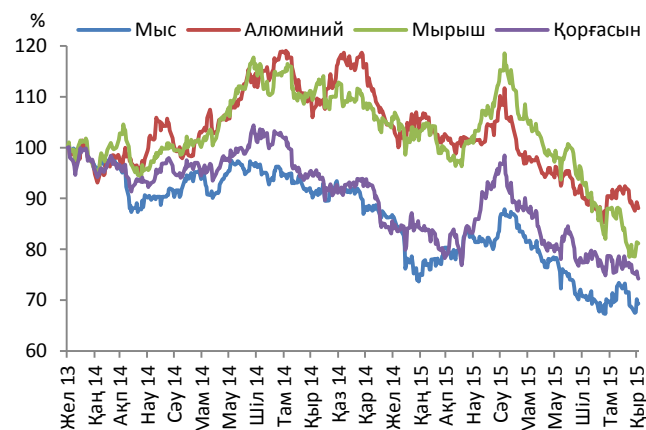
Металл нарығында іс жүзінде барлық позициялар бойынша төмендеу үрдісі сақталып отыр (10-график). Негізгі себептер дамыған және дамушы елдердің өсу қарқынның бәсеңдеуі, сондай-ақ АҚШ долларының нығаюы болып табылады. Сонымен қатар, кейбір нарықта, мысалы, мыс нарығында профициттің туындауы да бағалардың төмендеуіне себепші болды. Қытайдың өсу қарқынының одан әрі төмендеуіне қатысты күтулер, ол өз кезегінде басқа дамушы елдердегі, оның ішінде металл экспортерлерінде экономикалық өсуіне бәсеңдейтін әсер етеді, металл

9-график. Brent маркалы мұнайдың бағасы

Дереккөзі: Bloomberg

10-график. Металдардың бағалар индексі

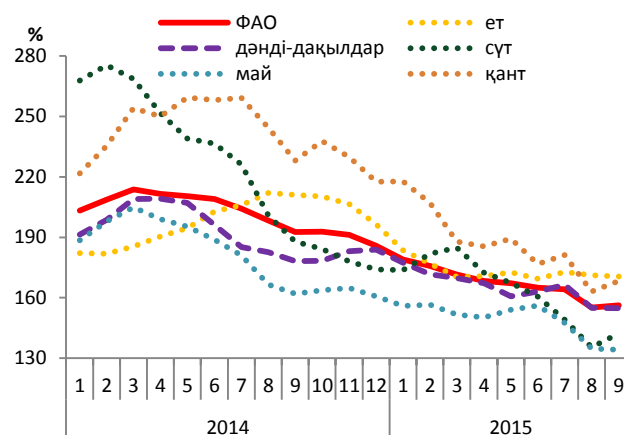
Дереккөзі: Bloomberg

нарығындағы оң үрдістің жалғасуына мүмкіндік жасайды. ФРЖ басты мөлшерлемесін арттыру жөніндегі алдағы жоспарлар қаржының шикізат нарығынан әкетілуіне және шикізат тауарлары бағаларының төмендеуіне себепші болуы мүмкін.

Азық-түлік нарығында сондай-ақ төмендеу үрдісі байқалып отыр (11-график).

ФАО (БҰҰ азық-түлік және ауылшаруашылық ұйымы) индексі біртіндеп төмендеуде, бұған жеткілікті азық-түлік, оның ішінде астық қорлары және энергия тасымалдауыштардың әлемдік бағаларының құлдырауы себепші болды. Астық бойынша индекстің төмендеуіне сондай-ақ 2015 жылғы рекордтық түсім әсер етті. ФАО индексінің одан әрі төмендеу үрдісі күтіледі. Бұл ретте, жалпы алғанда төмендеу үрдісінің азық-түлікті тұтынудың бағаға икемділігінің төмен болуы салдарынан шектелгенін атап өту қажет. Осыған байланысты төмендеу бәсеңдеуі және белгілі бір деңгейде тұрақтануы мүмкін.

11-график. ФАО индексі

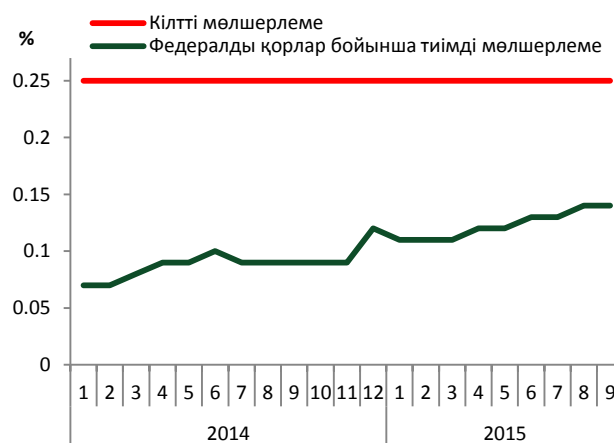
Дереккөзі: БҰ ААҰ

1.3. Шетелдік нарықтардағы қаржылық жағдай

1.3.1 Ақша нарығының мөлшерлемелері

Қазіргі кезде АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесінің басты мөлшерлемесі және нарықтық мөлшерлемелер төмен деңгейде қалуда (12-график). Бұл ретте АҚШ-тағы экономикалық өсу мен басқа индикаторлар көрсеткіштерінің оң үрдісі бар. Мәселен, тұтыну шығыстарының орнықты өсуі байқалып отыр. Осыған байланысты ФРЖ басты мөлшерлемесінің жақын арада көтерілуі және ақша-кредит саясатының «қалыпқа келу» ықтималдылығы ұлғаяды. Сонымен бірге, дамушы елдердегі және әлемдік нарықтардағы ахуалды дамытудың аса қолайлы емес перспективалары мөлшерлемелердің неғұрлым кешірек көтерілуі себебі болуы мүмкін.

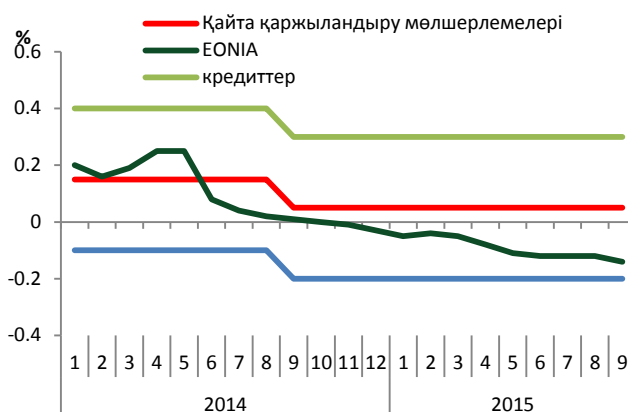
12-график. АҚШ-тағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

Еуропада қалыпқа келу белгілері бірқалыпты, сондықтан да қазандағы отырыс қорытындысы бойынша **қайта қаржыландыру мөлшерлемесі** рекордтық төмен 0.05% деңгейінде қалды (13-график). Сонымен қатар Еуропа орталық банкі дамушы нарықтардың төмендеу тәуекелдерімен байланысты болуы мүмкін экономиканы ынталандыру қажеттілігі туындаса, сандық жұмсарту бағдарламасын кеңейту қажеттігін көрсетті.

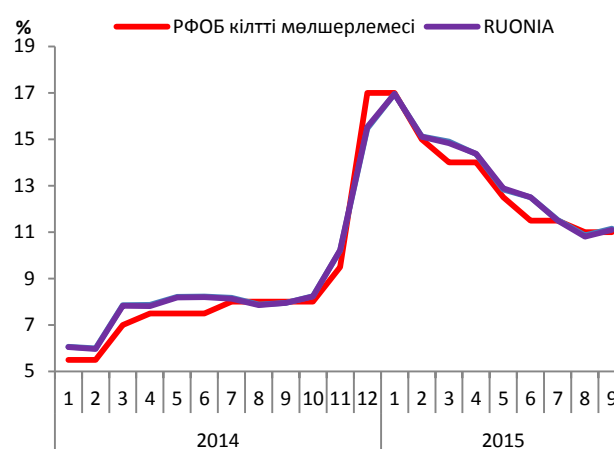
13-график. ЕО-тағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

Жоғары мөлшерлемелер Ресей нарығында байқалады (14-график). Ресей Банкі **негізгі мөлшерлеменің** деңгейі туралы шешімді инфляциялық тәуекелдер және экономиканың суып кету тәуекелдері балансының өзгеруіне қарай қабылдайды. 2015 жылғы тамызда Ресей Банкі инфляциялық тәуекелдердің өте төмен және экономиканың айтарлықтай суып кетуінің тұрақты тәуекелдерінің болуына байланысты негізгі мөлшерлемені жылдық 11% деңгейіне дейін төмендетті. Болашақта пайыздық мөлшерлеменің өзгері жылдамдығы мен шамасы энергия тасымалдауыштардың әлемдік бағасының серпініне, сондай-ақ экономиканың орын алған сыртқы күйзелістерге бейімделу қабілетіне байланысты болады.

14-график. Ресейдегі мөлшелемелер

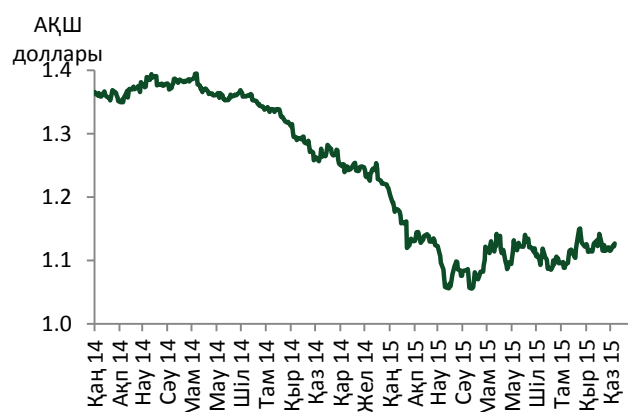

Дереккөзі: Reuters

1.3.2 Валюта бағамдары

2015 жылғы үшінші тоқсанда **еуруның айырбастау бағамы** АҚШ долларына қатысты 1.09-1.15 шегінде өзгере отырып, тұрақты болып қалды (15-график). Еуруның неғұрлым тұрақты серпініне ықпал еткен факторлардың ішінде Греция мәселесі бойынша проблемалардың шешілуі әсер етуі мүмкін. Еуропада кредиттік дағдарыстың өршу және Еуроаймақтың ықтимал ыдырау қауіптері орын алған жоқ, бұл еуро үшін қолдау көрсететін фактор болып, тұрақты құнсыздану серпінін тоқтата тұрды.

15-график. Еуруның АҚШ долларына бағамы

Дереккөзі: Reuters

Ресей рублі үшінші тоқсан бойы орнықты әлсіреу үрдісін көрсетті, бұл мұнайдың әлемдік нарықтардағы бағасының төмендеу салдарынан болды (16-график). Экспортта шикізат тауарларының басым болуынан мұнай бағасының төмендеуі сауда талаптарын нашарлатуға әкеледі және ұлттық валютаның айырбастау бағамының серпінін айқындайды.

16-график. Рубльдің АҚШ долларына бағамы

Дереккөзі: Reuters

Экспортты ынталандыру және экономиканың өсуіне қолдау көрсету үшін **Қытай үкіметі 2015 жылғы тамызда ұлттық валютасын девальвациялады (17-график)** және айырбастау бағамы саясатын жүргізудің тәсілін ауыстырды. Қытай үкіметінің айтуынша юань бағамы айтарлықтай икемді болады, ал оны қалыптастырудың нарықтық тетігі жақсартылады.

17-график. Юаньнің АҚШ долларына бағамы

Дереккөзі: Reuters

2. ІШКІ ЭКОНОМИКА

2.1 АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

2.1.1 Ақша нарығы және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің операциялары

Нарыққа қатысушылардың жоғары девальвациялық күтулерінің аясындағы шектен тыс теңге өтімділігінің төмендеуі салдарынан болған 2014 жылғы желтоқсандағы (18-график) ақша нарығындағы мөлшерлемелер деңгейінің айтарлықтай құбылуынан кейін 2015 жылғы қаңтар-тамызда ақша нарығындағы ахуал тұтастай алғанда тұрақтылығымен сипатталды.

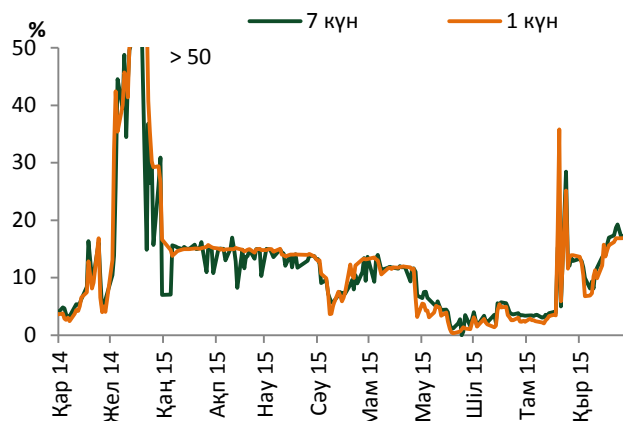
Ұлттық Банк ішкі ақша нарығындағы қысқамерзімді өтімділікті реттеу мақсатында 2015 жылғы қаңтар-тамызда ашық нарық және тұрақты қолжетімділік операцияларын «Қазақстан қор биржасы» АҚ автоматты РЕПО секторындағы кері РЕПО «овернайт» операцияларын және «овернайт» валюталық своп операцияларын жүргізді (19-график).

Ұлттық Банктің теңгемен өтімділік беру жөніндегі операцияларының нәтижесінде 2015 жылғы қаңтардан бастап ақша нарығындағы мөлшерлемелер төмендеді. Өтімділікке деген сұраныстың тұрақтандырылуына қарай 2015 жылғы 1-жартыжылдықта Ұлттық Банктің қатысу көлемі біртіндеп төмендеді. 2015 жылғы сәуірде Ұлттық Банк «овернайт» кері РЕПО операцияларын, 2015 жылғы мамырда «овернайт» валюталық своп операцияларын жүргізуді тоқтата тұрды. 2015 жылғы маусым-шілдеде ақша нарығындағы мөлшерлемелер Ұлттық Банктің қатысуынсыз қалыптасты.

Өтімділікті алу шеңберінде 2015 жылғы 1-жартыжылдықта Ұлттық Банк депозиттерді тарту жөніндегі операцияларды және валюта нарығында валюталық интервенцияларды жүргізді. Бұл ретте айырбастау бағамына қысымды төмендету мақсатында жүзеге асырылған шетел валютасын сату өтімділікті алудың негізгі құралы болды.

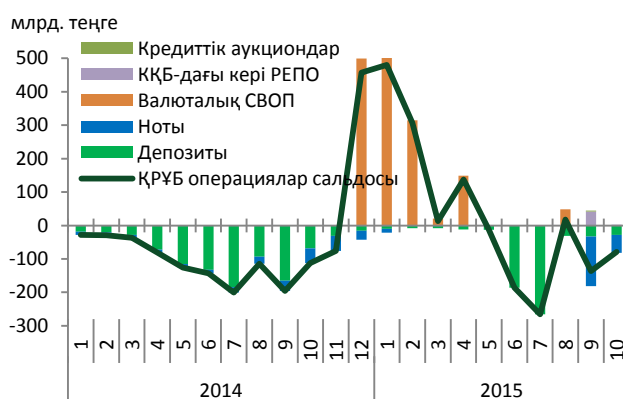
Мұнай және басқа да шикізат тауарлары бағасының төмен болуы, Қазақстанның негізгі сауда-әріптес елдері ұлттық валюталарының құнсыздануы ұзақмерзімді

18-график. РЕПО-ның күнделікті мөлшерлемелері

Дереккөзі: ҚҚБ

19-график. ҚРҰБ-нің ішкі нарықтағы операциялары

Дереккөзі: ҚРҰБ

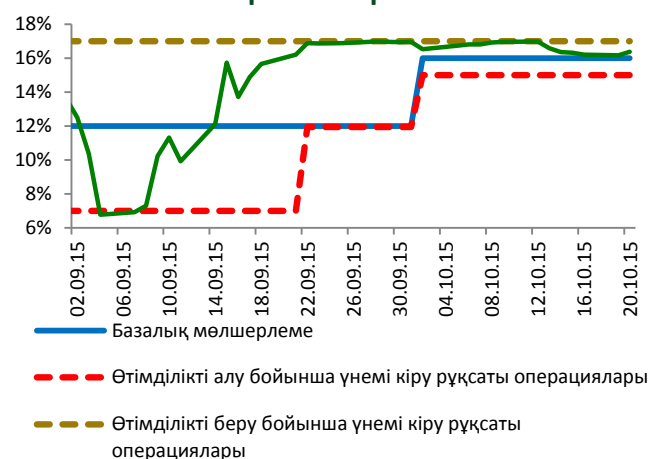
сипаттағы қолайсыз сыртқы жағдайларға байланысты, сондай-ақ Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі ақша-кредит саясатында көзделген инфляциялық таргеттеу режимін енгізу жөніндегі шараларды іске асыру шеңберінде 2015 жылғы 20 тамызда валюталық дәліз режимі алып тасталып, еркін өзгермелі айырбастау бағамына көшу жүзеге асырылды. Соның нәтижесінде 2015 жылғы тамыздың соңында ақша нарығы мөлшерлемелерінің қысқамерзімді құбылуы байқалды.

Теңгенің еркін өзгермелі айырбастау бағамының режиміне көшу Ұлттық Банкке пайыздық арнаны күшейту жөнінде шаралар қабылдауға мүмкіндік берді. 2015 жылғы 2 қыркүйекте Ұлттық Банк базалық мөлшерлемені – Ұлттық Банктің ақша нарығындағы біркүндік операциялар бойынша нысаналы мөлшерлемені 12% деңгейінде енгізетіндігін жариялады. Ақша нарығы мөлшерлемелерінің жоғарғы және төменгі шектерін қалыптастыратын өтімділікті беру және алу жөніндегі тұрақты қолжетімділік операциялары бойынша мөлшерлемелер тиісінше 17% және 7% деңгейінде қалыптасты. Ақша нарығының пайыздық мөлшерлемелерінің құбылмалылығын төмендету мақсатында 2015 жылғы 22 қыркүйекте пайыздық мөлшерлемелердің төменгі дәлізі 12%-ға дейін ұлғайтылды (20-график).

Долларға деген алыпсатарлық сұраныстан туындаған айырбастау бағамына деген шамадан тыс қысым жағдайында 2015 жылғы 2 қазаннан бастап Ұлттық Банк базалық мөлшерлемені 16%-ға дейін көтерді және пайыздық мөлшерлемелер дәлізін ± 1 п.т. дейін көтерді (1-кесте). Базалық мөлшерлемені арттыру халықтың инфляциялық күтулерін төмендету мақсатында қабылданды. Дәлізді тарылту туралы шешім пайыздық мөлшерлемені басқаруды қамтамасыз етуге және инфляция мақсаттарына қол жеткізу үшін олардың рөлін арттыруға да бағытталған болатын.

2015 жылғы қыркүйекте базалық

20-график. ҚРҰБ-нің қазіргі операциялары бойынша мөлшерлемелері

1-кесте. ҚРҰБ-нің ақша-кредит саясатының құралдары

	Құрал түрі	Құрал	Өтімділікті беру/алу мерзімі
Өтімділікті беру	Үнемі кіру рұқсаты операциялары	ҚҚБ-дағы кері РЕПО	1 күн
		кері РЕПО ¹	1 күн
Өтімділікті алу	Ашық нарық операциялары	ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО	1 күн
		ҚРҰБ ² ноттары	1 ай
	Үнемі кіру рұқсаты операциялары	ҚРҰБ депозиттері	7 күн
		ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО	1 күн

¹ ҚРҰБ аукцион НБРК по покупке ценных бумаг с обратной продажей

² ҚРҰБ-нің қайта сатылатын бағалы қағаздарды сатып алу аукционы. Өтініштерді қанағаттандыру 17% төңірегіндегі табыстылық деңгейіне сәйкес дисконтталған баға бойынша іске асырылады

Дереккөзі: ҚРҰБ

мөлшерлеменің енгізілуіне байланысты Ұлттық Банк ашық нарық және тұрақты қол жеткізу құралдары арқылы теңгемен өтімділікті реттеу жөніндегі операцияларды жүзеге асыра бастады. Өтімділікті беру жөніндегі ашық нарық операцияларын жүргізу шеңберінде кредиттік аукциондар іске қосылды. Теңгемен өтімділікті алу мақсатында Ұлттық Банк қысқамерзімді ноттарды шығарды және биржада тікелей РЕПО операцияларын жүргізді. Ақша нарығындағы TONIA мөлшерлемесінің нәтижесінде базалық мөлшерлеме деңгейінің айналасында тұрақтанды.

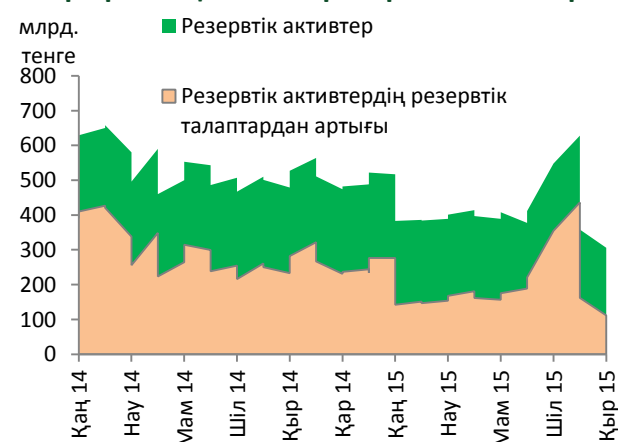
Осылайша, Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының қатаңдануы салдарынан 2015 жылғы қыркүйекте жүргізілген операциялар қорытындысы бойынша өтімділікті алу көлемі өтімділікті беру көлемінен асып кетті, ал 2015 жылғы 1-жартыжылдықта Ұлттық Банк көбіне теңгемен өтімділік берген болатын.

Бұл ретте банк секторының теңгелік өтімділігінің жай-күйіне ең төменгі резервтік талаптардың тетігі айтарлықтай ықпал ете алған жоқ. Ақша нарығындағы теңгелік өтімділіктің тапшылығына қарамастан 2015 жылғы қаңтар-қыркүйекте банктердің резервтік активтерінің көлемі резервке алудың қажетті көлемінен орташа алғанда 2,1 есе артты (21-график).

Осы құралды жетілдіру шеңберінде 2015 жылғы 20 наурыздан бастап «Банктердің есеп айырысу үшін қабылдайтын міндеттемелерінің құрылымын, ең төменгі резервтік талаптарды орындау шарттарын, резервке қою тәртібін қоса алғанда, ең төменгі резервтік талаптар туралы қағидалар» бекітілді, сондай-ақ ең төменгі резервтік талаптардың нормативтері белгіленді.

Банктердің ұлттық валютадағы міндеттемелерінің өсуін одан әрі ынталандыру және қаржы секторын долларландыруды төмендету мақсатында резиденттік пен мерзімділік қағидатын сақтай отырып теңгемен және шетел

21-график. Ең төменгі резервтік талаптар

Дереккөзі: ҚРҰБ

валютаcымен міндеттемелерді бөлуді болжамдайтын резервтік міндеттемелердің барынша нақты құрылымы енгізілді.

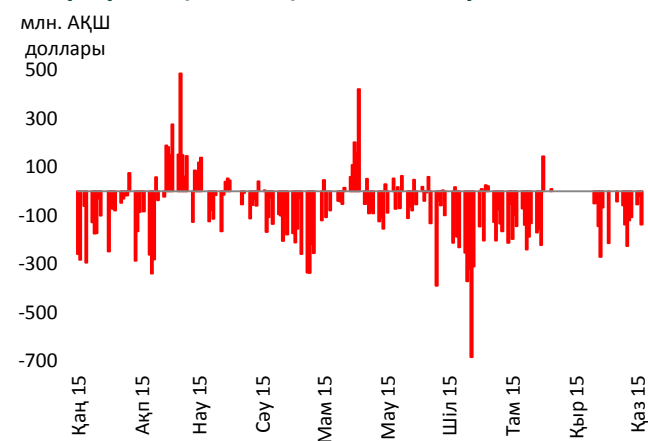
Қосымша тұрғыдан алғанда, банктердің өтімділігін басқару бойынша мүмкіндігін жақсарту мақсатында орташа қағидатын сақтай отырып ең төменгі резервтік талаптарды есептеу тәртібі өзгерді. 2015 жылғы 23 маусымнан бастап ең төменгі резервтік талаптарды айқындау және резервтік активтерді қалыптастыру кезеңдері күнтізбелік 28 күнді құрайды және тікелей бір-бірінен кейін тұр. Бұл Ұлттық Банк үшін операцияларды ашық нарықта жүргізуге қажеттілікті бағалауға және өтімділікті басқару сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, банктер тарапынан ең төменгі резервтік талаптарды орындау шеңберінде өтімділікке сұраныстың қажетті көлемін айқындау мақсатында Ұлттық Банк резервтік активтер құрылымындағы қолма-қол ақшаның үлесін шектеді. Банктердің кассаларындағы қолма-қол теңгенің көлемі ең төменгі резервтік талаптарды орындау үшін 2015 жылғы 23 маусымнан бастап кемінде 70%-ды құрайды, 2016 жылғы 5 қаңтардан бастап – ең төменгі резервтік талаптарды айқындау кезеңі үшін ең төменгі резервтік талаптардың орташа мөлшерінен кемінде 50%-ды құрайды.

2.1.2 Валюта нарығы және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің шетел валютасымен операциялары

2015 жылы қолайсыз сыртқы аяға байланысты, шикізат тауарларының төмен бағасы, ресей рублінің төмен құны, сондай-ақ, ФРЖ мөлшерлемесінің артуын күту түрінде теңгенің АҚШ долларына қатынасы бойынша әлсіреуін күту сақталды. Осыған байланысты валюта нарығы ірі ойыншылар, сол сияқты халық тарапынан АҚШ долларына көтеріңкі алыпсатарлық сұраныстан болған айтарлықтай қысымды бастан кешірді. Айырбастау бағамының күрт ауытқуларын басу бойынша бағам саясаты шеңберінде Ұлттық Банк пайда болған алыпсатарлық

22-график. ҚРҰБ-нің өктемдік серпіні

Дереккөзі: ҚРҰБ

сұранысты қанағаттандыра отырып, өктемдікті жүзеге асырды (22-график).

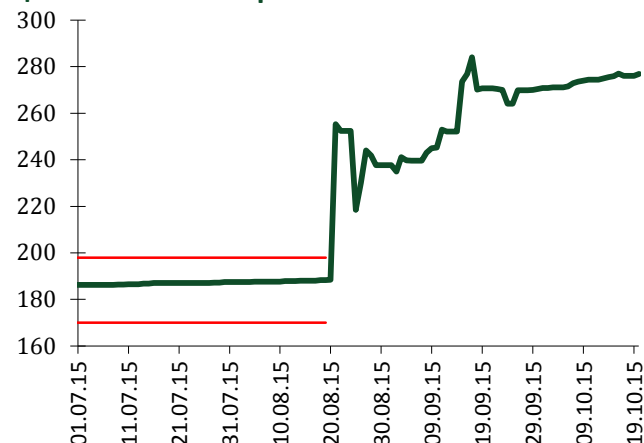
2015 жылдың басынан бастап еркін өзгермелі бағамға өту туралы шешім қабылданғанға дейін теңгенің айырбастау бағамы белгіленген валюталық дәліз шегінде тұрды және еркін өзгермелі әлсіреумен сипатталды.

2015 жылғы 20 тамыздан бастап сұраныспен ұсыныстардың нарықтық факторлары негізінде теңгенің еркін бағамы белгіленді. Бұл ретте Ұлттық Банк баға және қаржы тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында өктемдік жүргізу құқығын сақтап қалды (23-график). Қазақстан қор биржасында (KASE) таңертеңгілік сессияда сауда-саттық қорытындылары бойынша 2015 жылғы 20 тамызда теңгенің бағамы доллар үшін 255.26 теңгеге дейін әлсіреді. 2015 жылғы тамыздың соңында және қыркүйектің басында валюта нарығындағы ахуал тұрақтанды және айырбастау бағамы доллар үшін 240-245 теңге шегінде болды. Алайда 2015 жылғы қыркүйектің ортасында АҚШ долларына алыпсатарлық сұраныстың өсуі байқалды, бұл теңгенің айырбастау бағамының түбегейлі негізделген мәнінен тыс оның күрт әлсіреуіне себепші болды. Көрсетілген кезеңдерде валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі шамалы ғана болды, бұл шетел валютасына сұраныстың алыпсатарлық күйін куәландырды. Айырбастау бағамының артық құбылмалылығын ескере отырып, Ұлттық Банк ішкі валюта нарығындағы ахуалды тұрақтандыру мақсатында валюталық өктемдіктер жүргізу туралы шешім қабылдады. Валюталық өктемдіктер айырбастау бағамының құбылмалылығын төмендетуге бағытталды (24-график).

Еркін өзгермелі бағам режиміне өту нәтижесінде теңгенің айтарлықтай әлсіреуіне қарамастан, жоғары девальвациялық күтулер сақталып отыр, бұл USD/KZT валюта жұбының NDF баға белгілеу серпінімен расталады (25-график).

Осылайша, 2015 жылғы тамыз-

23-график. Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағам серпіні

Дереккөзі: ҚРҰБ

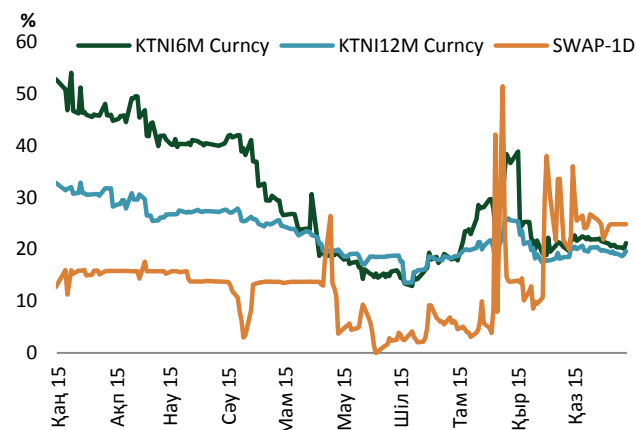
24-график. Биржалық айырбас бағам серпіні және валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі

Дереккөзі: ҚҚБ

қыркүйекте валюта нарығындағы ахуал ақша нарығының жай-күйіне біршама әсер етті. Жоғары девальвациялық күтулер және теңгенің айырбастау бағамының құбылмалылығы инфляциялық күтулерді күшейтті және орташа мерзімдік кезеңде инфляцияның нысаналы дәлізден тыс шығу тәуекелін ұлғайтты. Осыған байланысты, Ұлттық Банктің валюта нарығына қатысуы валюта және ақша нарықтарындағы ахуалды тұрақтандыруға себепші болды.

25-график. USD/KZT валюта жұбының табыстылық және «овернайт» валюталық своптың серпіні

Дереккөзі: Bloomberg

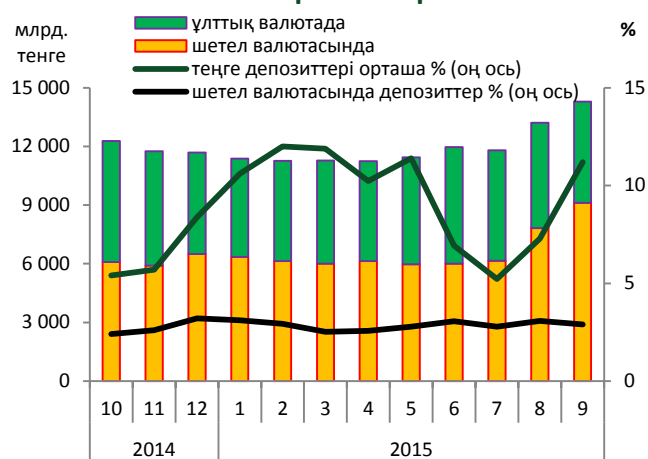
2.1.3 Депозит нарығы

Банктердің ресурстық базасы 2015 жылдың басынан бастап сыртқы экономикалық күйзелістер және экономиканың қалыпты өсуі жағдайларында қалыптасты. Сыртқы қорландырудың жоғары құны банктерді ішкі көздер есебінен, негізінен банктік емес заңды тұлғалардың қаражаты есебінен ресурстық базаны өсіруге ынталандырды. Заңды тұлғалардың депозиттердің жалпы көлеміндегі депозиттерінің көлемі 2015 жылғы қыркүйектің соңында 60,4% болды (26-график).

Қорландыру көздерінің құрылымында нарық субъектілері мен халықтың жоғары девальвациялық күтулерінің сақталуы салдарынан шетел валютасындағы депозиттердің үлесі (63,8%) айтарлықтай өсті.

2015 жылдың бірінші жартыжылдығында теңгемен тартылған депозиттер бойынша орташа алынған мөлшерлемелер салыстырмалы түрде тұрақты болып қалды. Ақша нарығының қысқа мерзімді мөлшерлемелерінің тұрақтануы және төмендеуі 2015 жылғы маусымнан бастап ұлттық валютамен депозиттер бойынша мөлшерлемелердің төмендеуіне себепші болды. 2015 жылғы тамыз-қыркүйекте ақша нарығының қысқа мерзімді

26-график. Теңгедегі және шетел валютасындағы депозиттер бойынша көлемі және мөлшерлемелері

Дереккөзі: ҚРҰБ

мөлшерлемелерінің артуы және олардың жоғары құбылмалылығы теңгелік депозиттер бойынша мөлшерлемелердің 2015 жылғы маусымдағы 6,9%-дан 2015 жылғы қыркүйектегі 11,2%-ға дейін өсуіне әкелді.

2.1.4 Кредит нарығы

2015 жыл бойы банктерді теңгелік қорландыруды төмендетуге әкелген депозиттерді долларландырудың өспелі деңгейі, шетел валютасымен кредиттерге сұраныстың төмендеуі, сондай-ақ халықтың іскерлік белсенділігінің және сатып алу қабілетінің төмендеуі банктердің экономикаға кредиттеуге теріс ықпал көрсетті.

2015 жылғы бірінші жартыжылдықта экономикадағы кредиттердің көлемі іс жүзінде бір деңгейде қалды. 2015 жылғы маусымда экономикадағы кредиттердің көлемі негізінен, екі ірі банктің активтері мен міндеттемелерін қосу мен беру операциялары және олардың біреуінің банк жүйесінен шығуы салдарынан айтарлықтай төмендеді (27-график).

Кредиттеу көлемінің төмендеуіне Ұлттық Банктің жұмыс істемейтін қарыздарды қысқарту шаралары себепші болды.

Бұдан басқа, жоғары девальвациялық күтулер банктердің экономиканы кредиттеу бойынша мүмкіндігін шектеді.

2015 жылғы қыркүйектің қорытындылары бойынша 2015 жылдың басымен салыстырғанда экономикадағы кредиттердің көлемі 2,2%-ға төмендеді.

Ұлттық валютамен кредиттер бойынша сыйақының орташа алынған мөлшерлемелері жоғары болып қалды және банктік емес заңды тұлғалар 2015 жылғы қыркүйекте 14,4%, жеке тұлғалар – 17,1% болды.

2.1.5 Ақша агрегаттары

2015 жылғы тамыз-қыркүйекте теңге еркін өзгермелі айырбастау бағамына өткеннен кейін ақша массасы жылдық көрсетуде айтарлықтай өсті, 2015 жылғы

27-график. Кредиттер бойынша көлемі және мөлшерлемесі

Дереккөзі: ҚРҰБ

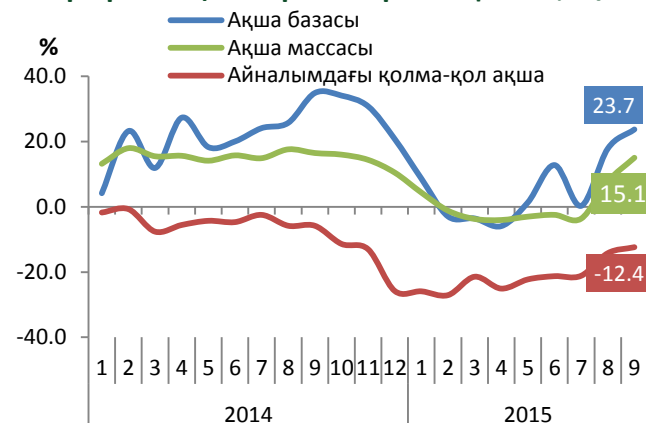
ақпаннан бастап байқалған төмендеу үрдісін өзгертті. Ақша базасы қыркүйекте 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда айтарлықтай кеңейді. Айналыстағы қолма-қол ақша 2015 жылғы тамыз-қыркүйекте оң өсуді көрсетті, алайда жылдық көрсетуде өсу қарқыны әлі де теріс болып қалып отыр (28-график).

2015 жылғы қыркүйекте 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда ақша базасы теңгенің әлсіреу әсерінің нәтижесінде 23,7%-ға кеңейді. Бұл ретте Үкіметке таза талаптар және банктерге талаптар төмендеді.

Ақша массасының негізгі өсу көзі 2015 жылғы қыркүйекте 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда банктік емес қаржы ұйымдарына банк жүйесі талаптарының өсуі болды (29-график).

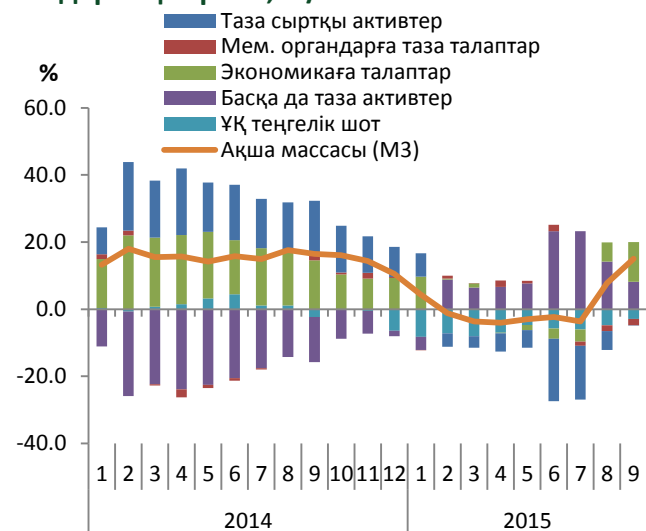
Бұл ретте 2015 жылғы ақпан – шілде аралығында ақша массасының төмендеуі банктердің экономиканың нақты секторын әлсіз кредиттеумен түсіндіріледі.

28-график. Ақша агрегаттарының өсімі, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ

29-график. Ақша массасының құралуы көздерінің серпіні, ж/ж

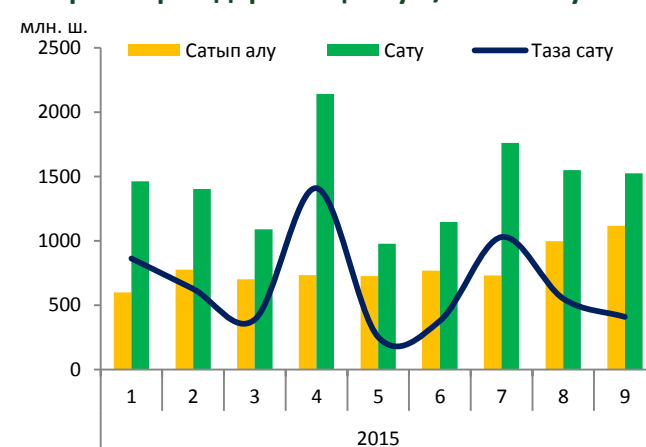

Дереккөзі: ҚРҰБ

Айналыстағы қолма-қол ақшаның көбеюі халықтың қолма-қол шетел валютасын сатып алуы көлемінің төмендеуімен түсініледі, бұл ішкі нарықта шетел валютасын сатып алу-сату бойынша деректермен дәлелденеді (30-график).

Жалпы алғанда, банктердің экономикаға кредит беруінің нашар өсуін және бюджеттік шығындардың ықпал етуінің шектеулі әлеуетін ескерсек, 2015 жылдың аяғына дейін ақша массасы өсуінің айтарлықтай жеделдетілуі күтілмейді. Осылайша, ақша ұсынысы халықтың инфляциялық күтулеріне айтарлықтай әсер етпеді.

30-график. Қолма-қол АҚШ долларын айырбас орындарының сатуы/сатып алуы

Дереккөзі: ҚРҰБ

2.2 Бағалар және инфляциялық процестер

Тұтынушылық бағалар индексі

2015 жылдың басынан бастап Қазақстанда инфляциялық процестердің баяулауы байқалды. 2015 жылғы 2-тоқсаннан бастап жылдық инфляция 2015 жылға белгіленген 6-8% нысаналы дәлізден төмен болып қалуда.

2015 жылдағы инфляцияның деңгейі төмендеуінің факторларының бірі Қазақстан экономикасының негізгі салаларында өнім шығарудың өсу қарқынының төмендеуімен бірге жүретін төмен іскерлік белсенділік болды. Төмен іскерлік белсенділік пен шектеулі тұтынушылық сұраныс аясында ішкі кредиттеу көлемдерінің қысқаруы байқалады, ал ақша ұсынысының өсу қарқыны төмен болып қалуда.

Сыртқы факторлардың әсері де экономикадағы инфляциялық аяның төмендеуіне ықпал етті. Атап айтқанда, мұнайдың, металдардың, сондай-ақ азық – түліктің әлемдік бағаларының түсуі инфляция баяулауының негізгі факторы болды.

2015 жылдың басында Қазақстанда инфляцияның тежегіш факторы 2014 жылы рубль айтарлықтай әлсізденген кезде ресейлік рубль мен қазақстандық теңгенің дисбалансы болды. Теңгеге қатысты рубльдің әлсізденуі Қазақстан нарығында ресейлік тауарлардың арзандауына апарды. Ресейден әкелінген салыстырмалы арзан тауарлар Қазақстан нарығындағы баға бәсекелестігін арттыра түсті. Бұл қазақстандық тұтынушылардың арасында ресейлік өнімдерге деген сұраныстың өсуіне ықпал етті, Қазақстанның тауар өндірушілері өз тауарларының бағаларын төмендетуге мәжбүр болды, бұл инфляция деңгейінің төмендеуіне әсер етті.

2015 жылғы наурызда мемлекет реттейтін бензиннің бағалары төмендеді. Мультипликативтік әсерді ескергенде, тауарлардың өзіндік құнындағы көлік шығыстарының төмендеуі жағдайында тауарлардың арзандауы байқалды.

Мұнайдың әлемдік бағаларының және

халықтың ақшалай кірістерінің төмендеуі аясында тұтынушылық сұраныстың төмендеуі инфляцияның өсу қарқыны баяулауының маңызды факторы болып табылады.

Жылдық инфляция 2015 жылғы тамызбен (3,8%) салыстырғанда күшейіп, қыркүйекте 4,4% болды (31-график). Инфляция жеделдетілуінің негізгі факторы теңгенің айырбастау бағамы әлсіреуінің бағалардың өсуіне әсері болып табылады.

Бағалардың негізгі өсуі ақылы қызметтер бойынша болды, олар бір жылда 5,0%-ға қымбаттады. Қызметтер тарифтерінің өсуі негізінде тасымалдау кезіндегі жоғалтулардың жоғары деңгейі, жабдықтар мен желілердің аса тозуы сияқты ішкі факторларға байланысты болды. Желілер мен жабдықты жаңарту мақсатында компаниялар – табиғи монополиялар мемлекет тарапынан қаржылық қолдаумен (оның ішінде субсидиялар) қатар тарифтерді көтеруді қолданады.

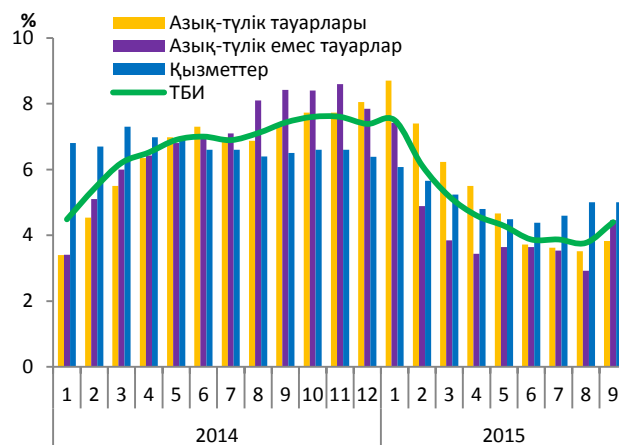
Азық-түлік тауарларының бағалары жылдық көрсеткіш бойынша 3,8%-ға өсті. Азық-түлік бағаларының өсу қарқынының төмендеуіне Ресей рублімен теңгенің арасындағы дисбаланстың қалыптасуы, сондай-ақ тұтынушылық сұраныстың төмендеуі себепші болды.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бір жыл ішінде 4,5%-ға қымбаттады. Таяу шетелден әкелінетін импорт тауарларының, сондай-ақ мұнай бағасының төмендеуі мен ресейлік рубльдің әлсіреуі аясында бензиннің арзандауы негізгі фактор болып табылады.

Базалық инфляция

Базалық инфляция серпіні, инфляция сияқты 2015 жылдың басынан бастап төмендеу үрдісін көрсетеді (32-график). Базалық инфляциямен салыстырғанда, инфляцияның баяулауына жалпы іскерлік белсенділіктің, тұтынушылық сұраныстың төмендеуі және теңге мен ресейлік рубльдің айырбастау бағамының арасындағы диспаритет ықпал етті.

31-график. ТБИ және оның құрауыштары, ж/ж

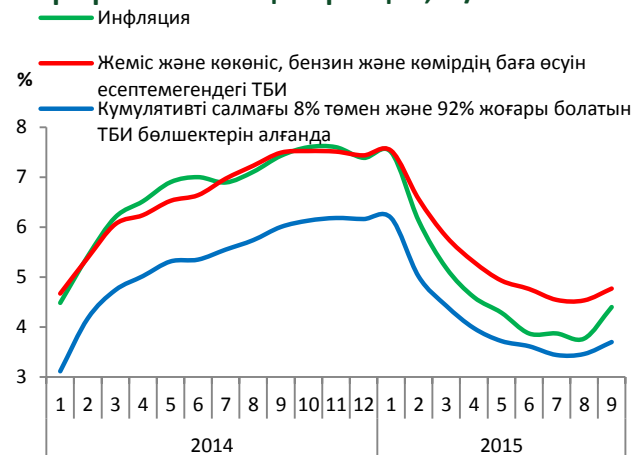

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Базалық инфляция баяулауының тежегіш факторы өнім жинау маусымы кезеңінде көкөніс пен жемістер бағаларының төмендеуі болып табылады.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының Үкіметі елдің отын нарығында тапшылықты жою мақсатында 2015 жылғы қыркүйектен бастап мемлекеттік реттеу саласынан АИ-92/93 маркалы бензинді алып тастау жөнінде шешім қабылдағаннан кейін АИ-92/93 маркалы бензиннің бағасы орташа алғанда 108-ден бастап 125-130 теңгеге дейін өскенін атап өткен жөн.

32-график. Базалық инфляция, ж/ж

Өнеркәсіп өндірісі өнімінің бағалары

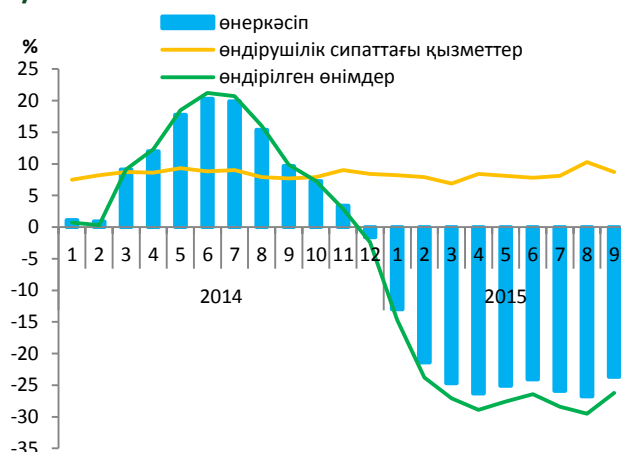
Өндірістік сипаттағы қызметтерді есепке алғанда, өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары 2015 жылғы қыркүйекте айтарлықтай (23,7%-ға) төмендеген. Таяу шетелден әкелінетін салыстырмалы арзан тұтынушылық тауарлардың өсуі Қазақстан нарығында баға бәсекелестігін туындатты, бұл өнеркәсіп тауарлары бағалары төмендеуінің негізгі себебі болды. Бұл ретте өнеркәсіп тауарларының және өндірілген өнімнің бағалары айтарлықтай (тиісінше 23,7%-ға және 26,2%-ға) төмендеді, ал өндірістік сипаттағы қызметтер қымбаттады (8,7%-ға) (33, 34-график).

Сонымен бірге, бағалардың төмендеуіне мұнайдың әлемдік бағасының екі есе түсуі ықпал етеді. Тау-кен өндіру өнеркәсібінің карьерлерді өндіру өнімінің бағалары айтарлықтай (36,8%-ға) төмендеді.

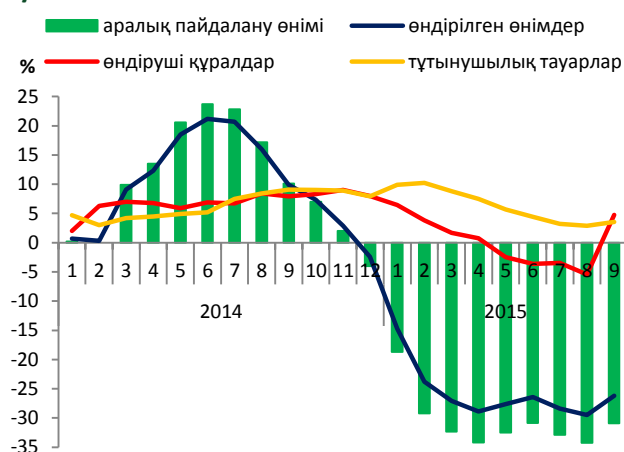
Электрмен жабдықтау, газ, бу беру мен ауаны салқындату, сондай-ақ сумен жабдықтау, кәріз жүйесі мен қалдықтарды жинауды және бөлуді бақылау бағаларының өсуі есебінен өндірістік сипаттағы қызметтер бағаларының өсуі сақталып келеді.

Ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағалары 2015 жылғы қыркүйекте шамалы ғана (2,1%-ға) өсті. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімдерінің бағалары (6,6%-ға) өсті, ал мал шаруашылығының өнімдері арзандады (4,7%-ға). Өсімдік шаруашылығы

33-график. Өнеркәсіп өнімдерін өндірушілер кәсіпорындардың бағалары, ж/ж

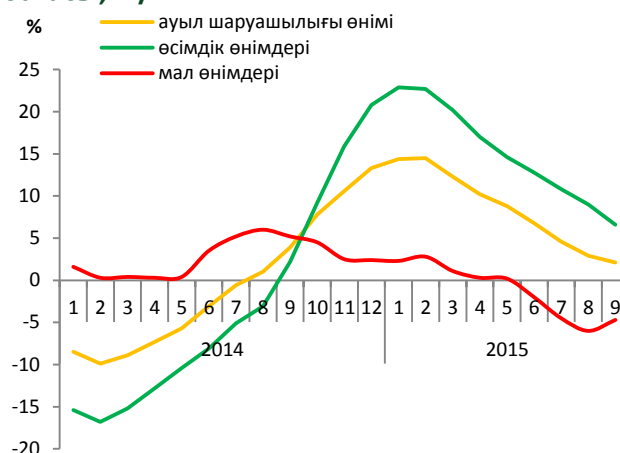
34-график. Өндірілген өнімдерге бағалар, ж/ж

өнімдері бағаларының өсуі көбінесе күріштің, қара құмықтың, капустаң, пияздың және қатты бидайдың қымбаттауына байланысты болды (35-график).

Энергия ресурстарының құрылымында мұнайдың әлемдік бағаларының төмендеуі жағдайында барлық позициялар бойынша бағалардың түсуі байқалады. 2015 жылдың басынан бастап энергия ресурстарының бағалары айтарлықтай (22,4%-ға) төмендеген. Шикізат энергия ресурстары және мұнай өнімдері арзандады, электр энергиясының бағалары өсті.

35-график. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

2.3 Нақты сектордың дамуы

Мұнай мен металдың әлемдік бағаларының айтарлықтай төмендеуі, Қытай экономикасының өсу қарқынының баяулауы мен Ресейдің экономикалық белсенділігінің төмендеуі есебінен сыртқы сұраныстың қысқаруы экономикалық өсудің баяулауының және сауда ахуалы нашарлауының сыртқы факторлары болып табылады. Тұтынушылық сұраныстың баяулауы ІЖӨ-нің өсу қарқыны төмендеуінің ішкі факторы болды. 2015 жылдың бірінші жартысында экономикалық белсенділік қалыпты болды. Жалпы алғанда, сыртқы факторлардың теріс ықпал етуі, сондай-ақ ұлттық валюта бағамы төмендеуінің тұтынушылық сұранысқа қысым жасауы жағдайында экономикалық белсенділіктің одан әрі баяулауы күтілуде.

2.3.1 Ішкі сұраныс

Таза экспорттың өсуі бұрынғыдай экономикалық өсуге оң ықпал етіп отыр, ал 2015 жылғы бірінші тоқсанда байқалған үй шаруашылықтары тұтынуының қомақты үлесі екінші тоқсанда күрт төмендеді. Мұнай мен метал бағаларының күрт төмендеуі, геосаяси тәуекелдерінің өрбуі, Қытайда экономикалық белсенділіктің баяулауы жартыжылдықтың қорытындысы бойынша экспорттың қысқару үрдісін күшейте түсті. Нәтижесінде, 2015 жылдың бірінші

жартысында ІЖӨ-нің өсу қарқыны 2015 жылғы бірінші тоқсандағы 2,0%-дан 1,4%-ға дейін төмендеді (36-график).

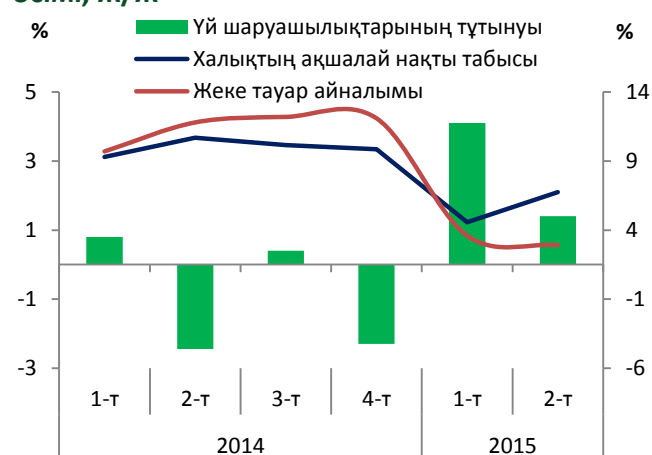
36-график. Соңғы қолдану әдісімен ІЖӨ компоненттерінің декомпозициясы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

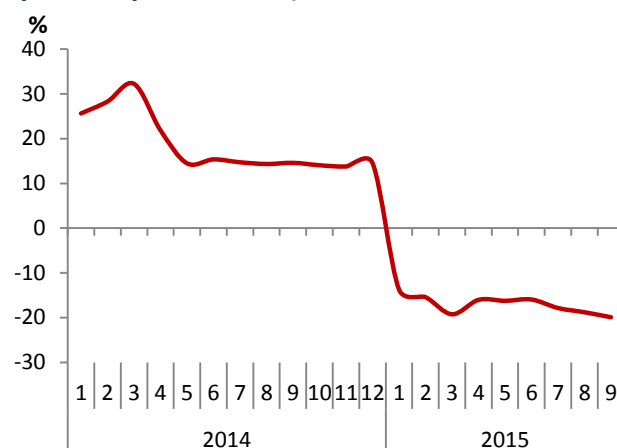
Халық табысының өсу қарқынының төмендеуі және банктердің кредиттік саясатын қатаңдатуы аясында тұтынушылық кредиттеудің төмендеуі тұтынушылық сұраныстың баяулауына себепші болды. 2015 жылғы екінші тоқсанда үй шаруашылықтарының тұтыну шығыстарының өсуі бөлшек тауар айналымы өсуінің 2,9%-ға дейін баяулауына әсер етіп, баяулады. Бөлшек тауар айналымының өсуіне азық-түлікке жатпайтын тауарлар сатылуының ұлғаюы ықпал етті, бұны девальвациялық күтулермен және үй шаруашылықтарының сатып алуды молынан жасауға тырысуымен түсіндіруге болады (37-график).

37-график. Үй шаруашылықтары тұтынуының, халықтың ақшалай нақты табысының және жеке сауда айналымының өсімі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Бөлшек кредиттерге қызмет көрсетудің жоғары құны (2015 жылғы қыркүйекте 17%), сондай-ақ кірістер өсуінің баяулауы жаңа кредиттерді алуға кедергі жасайды және үй шаруашылықтарына үлкен ауыртпалық салады. Нәтижесінде 2015 жылғы қаңтар-қыркүйектің қорытындысы бойынша берілген бөлшек кредиттердің көлемдері алдыңғы жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 19,9%-ға төмендеді (38-график).

38-график. Жеке тұлғаларға берілген кредиттер көлемінің өсімі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Халықтың кірістері

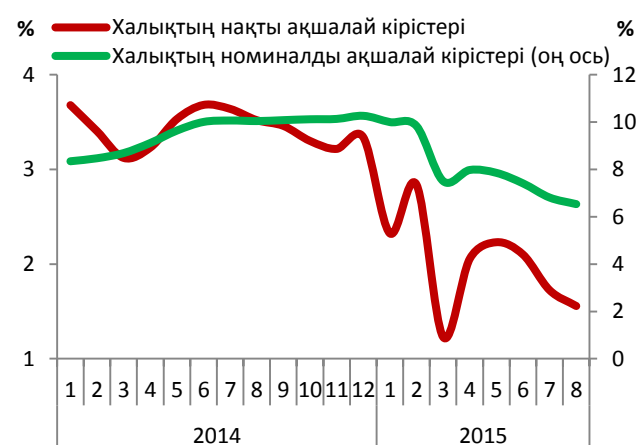
Теңгенің нақты бағамының қайта бағалануы мен экспорттық кірістердің қысқаруы себебінен отандық өндірушілердің бәсекелестік қабілетін жоғалтуынан туындаған кәсіпорындардың қаржылық нәтижелерінің нашарлауы қызметкерлерге төленетін еңбекақыны төмендету бөлігінде шығыстарды оңтайландыруға апарды. Мәселен, 2015 жылғы қаңтар-тамызда алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне қатысты нақты ақша кірістері индексінің өсуі 1,6%-ға дейін баяулады (39-график).

Салық базасының тарылуынан бюджеттің кіріс бөлігінің төмендеуі, сондай-ақ бюджет тапшылығын кезең-кезеңімен төмендету қажеттігі бойынша мемлекеттің жоспарлауы мемлекеттік басқару органдары тұтынуының өсу қарқынының 2015 жылғы бірінші тоқсандағы 4,2%-дан 2015 жылғы қаңтар-маусымда 1,9%-ға дейін баяулауына әсер етті.

Экономиканы ынталандырудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру 2015 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындысы бойынша жалпы жинақтаудың өсу қарқынының 3,8%-ға дейін жеделдетілуіне ықпал етті.

Инвестициялық белсенділік

Экономикалық өсу қарқынына негізгі капиталға инвестициялар оң әсер көрсетіп отыр. 2015 жылғы қаңтар-қыркүйек ішінде

39-график. Халықтың нақты және көрсетілген ақшалай табыстарының индекстері, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

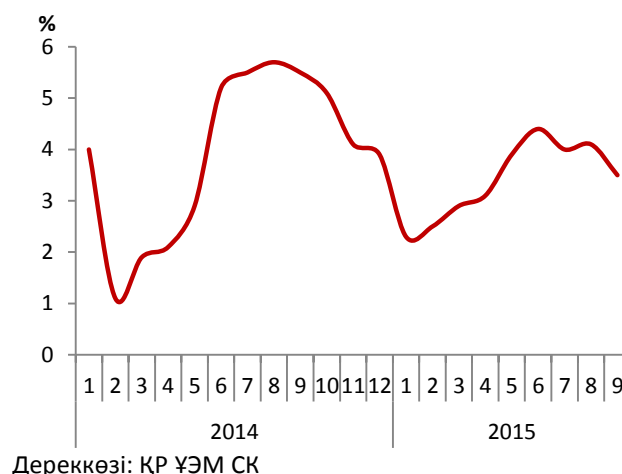
негізгі капиталға салынатын инвестициялардың өсімі 2014 жылғы ұқсас кезеңмен салыстырғанда 3,5%-ды құрады (40-график).

2015 жылғы бірінші жартыжылдықтағы кәсіпорындардың қаржылық нәтижелерінің нашарлауы салдарынан негізгі капиталға салынатын инвестициялардың өсімі экономиканы қолдау шеңберінде бюджеттен бөлінген қаражатты игеру нәтижесінде қолданған болатын (инвестициялардың жалпы көлеміндегі үлесі – 17,1%). Сонымен қоса, банктік кредиттер бойынша жоғары пайыздық мөлшерлемелер аясында (2015 жылғы қыркүйектің соңындағы жағдай бойынша банктік емес заңды тұлғаларға теңгемен берілген кредиттер бойынша пайыздық мөлшерлеме 13,4% болды) негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көзі шаруашылық жүргізетін субъектілердің меншікті қаражаты (инвестициялардың жалпы көлеміндегі үлес – 59,3%) болып табылады. Бұл ретте, 2015 жылы инвестицияларды мемлекеттік қаржыландыру үлесі ұлғайды. «Нұрлы жол» бағдарламасына сәйкес 2015 жылы көлік және әлеуметтік инфрақұрылымдарды, ауыл шаруашылығын дамытуға, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын, тұрғын үй құрылысын жаңғыртуға және өңдеу өнеркәсібіндегі шағын және орта бизнесті қолдауға Ұлттық қордан 686 млрд. теңге пайдаланылатын болады.

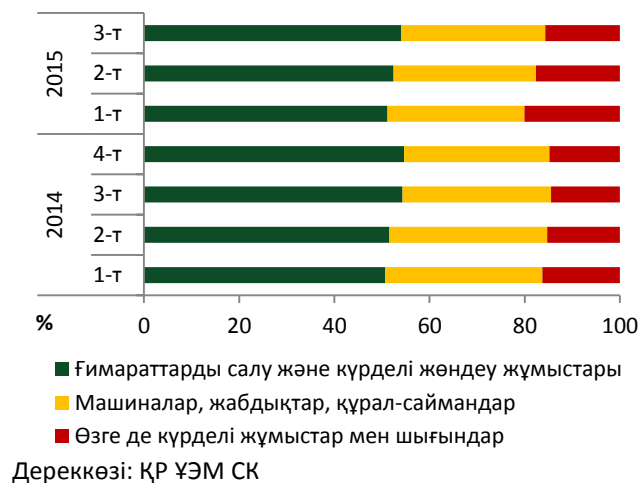
Технологиялық құрылым бойынша 2015 жылғы 3-тоқсанда үлесі 54%-ды құраған үй-жайлар мен ғимараттардың құрылысы және күрделі жөндеу жұмыстарына бағытталған инвестициялық салымдардың ұлғаюы байқалады (41-график).

2015 жылдың басынан бастап негізгі капиталға инвестициялардың қомақты үлесі тау-кен өндіруші өнеркәсіпке (33,7%), көлік пен қоймада сақтауға (15,5%) және жылжымайтын мүлікпен жасалатын операцияларға (12,9%) тиесілі.

40-график. Негізгі капиталға инвестициялардың өсімі, ж/ж

41-график. Негізгі капиталға инвестициялардың технологиялық құрылымы

2.3.2 Ішкі өндіріс

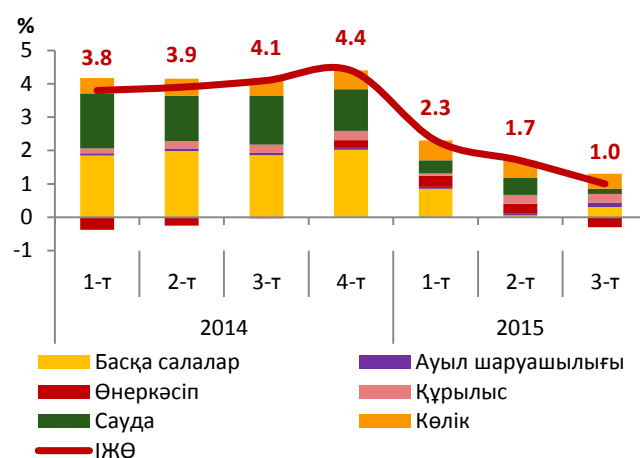
ІЖӨ өсу қарқыны баяулады және 2015 жылғы 9 айдың қорытындысы бойынша 1,0%-ды құрады.

Әлемдік шикізат нарықтарында бағалардың құлдырауын көрсететін өнеркәсіптік өндіріс көлемінің қысқаруы және сыртқы сұраныстың нашарлауы, сондай-ақ ішкі тұтынушылық сұраныстың баяулауы нәтижесінде сауда-саттықтағы өсу қарқынының төмендеуі экономикалық өсу қарқындарының баяулауына негізгі себеп болып табылды. Мұнай бағаларының қазіргі деңгейде сақталса бұдан әрі төмендеу күтіледі. Осыдан бөлек, Ресей мен Қытай тарапынан сұраныстың әлсіреуі, сондай-ақ Қашаған теңіз мұнай кен орнын пайдалануға берудің ұдайы кешіктірілуі ІЖӨ өсімін нашарлатып отыр (42-график).

Өнеркәсіптік өндірістің құлдырауы өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 2015 жылғы үш тоқсанның қорытындысы бойынша 1,8%-ға төмендеген тау-кен өнеркәсібінің өндірісі көлемінің қысқаруына негізделді. Мұнайдың әлемдік бағаларының төмендеуі 2015 жылғы қыркүйекте өнеркәсіптік өндірістегі үлесі 38%-ды құраған мұнай өндірісі қысқаруының негізгі факторы болды. Осыдан басқа Қытай мен Ресей тарапынан сыртқы сұраныстың қысқаруы және металл мен металлургиялық өнімдерге әлемдік бағаның төмендеуі металл және темір кендерін өндіру көлемдерінің төмендеуіне алып келді. 2015 жылдың басынан бастап кен өндіру көлемі 2014 жылдың ұқсас кезеңіне қатынасы бойынша тиісінше 2,4%-ға және 18,7%-ға қысқарды (43-график).

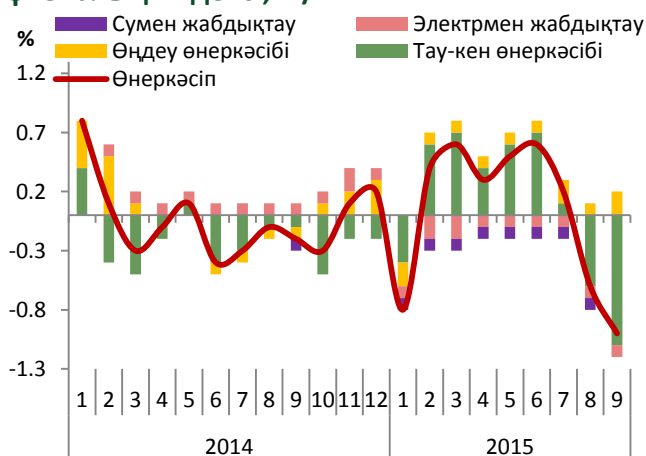
Өңдеуші өнеркәсіп саласы өнеркәсіптік өндіріске оң үлесін қосты. 2015 жылғы 9 айдың қорытындысы бойынша өсім алдыңғы жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 0,7%-ды құрады. Өңдеуші өнеркәсіптің өсуіне ықпал еткен фактор экономикалық өсуді қолдау үшін мемлекеттік саясаттың дағдарысқа қарсы шараларын іске асыру болып табылды. Бұл шаралар Қазақстанның

42-график. ІЖӨ декомпозициясы. ІЖӨ өсіміне экономика салаларының салымы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

43-график. Өнеркәсіптік өндіріс көлемінің физикалық индексі, ж/ж

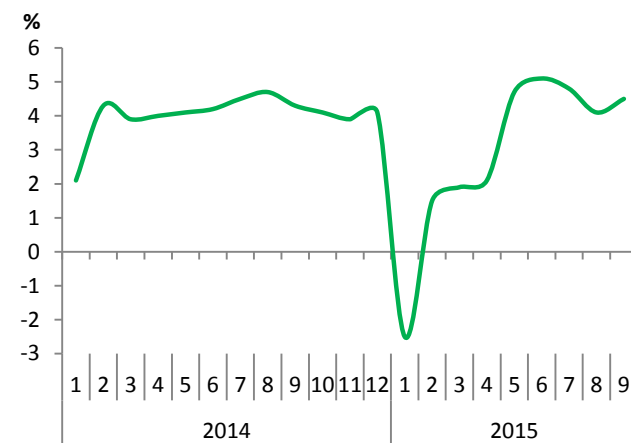
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

экономикасын әртараптандыру үшін құрылымдық реформаларды жүзеге асыруға, жеке секторға қатысуды арттыруға және шикізатқа тәуелділікті төмендетуге де бағытталды. Осылайша, «Нұрлы жол» бағдарламасы шеңберінде 2015 жылы өңдеуші өнеркәсіптегі шағын, орта және ірі кәсіпкерлік субъектілерін қаржыландыру үшін 100 млрд. теңге бөлінді, 70 млрд. теңге – отандық машина жасау кәсіпорындарын, сондай-ақ тау-кен өндіру және тамақ өнеркәсібі мен металлургиядағы экспортерлерді қолдауға бағытталған болатын.

Бұл ретте, 2014 жылдың соңы мен 2015 жылдың басында Ресей рублі бағамының әлсіреуі жыл басында өңдеуші өнеркәсіпке теріс ықпал ете отырып, отандық өндірушілердің бәсекеге қабілеттіліктерін жоғалтуына және импортталатын тауарлар пайдасына ішкі тұтынушылық сұранысты қайта бөлуге алып келді.

Өңдеуші өнеркәсіппен қатар, оң өсім құрылыс саласында тіркелді. 2015 жылғы қаңтар-қыркүйек айларында құрылыс жұмыстарының көлемі 2014 жылдың ұқсас кезеңінің көрсеткіштерімен салыстырғанда 4,5%-ға ұлғайды (44-график). Тұрғын үй құрылысына салынатын инвестициялардың өсуі (18,0%) және дайын тұрғын үй-жайларды пайдалануға беру (30,5%) өсудің негізгі факторлары болып табылады (45-график). Аталған факторлар өсімінің жоғарғы қарқындары екінші бесжылдықты (ИҮИДМБ) іске асыру, сондай-ақ «Нұрлы Жол» бағдарламасын іске асыру үшін Ұлттық қордан қаражат бөлуге негізделді. Осы бағдарламалар аясында Астана қаласындағы ЭКСПО-2017 аумағында жылжымайтын мүліктің тұрғын үй объектілерін және сауда-ойын-сауық орталықтарының құрылысын, республикалық маңызы бар жолдардың құрылысы мен жаңартылуын қаржыландыру жүргізілді. Осыдан бөлек «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы бойынша жобаларды іске асыру кезінде қажетті инфрақұрылымды жүргізу, «Қолжетімді

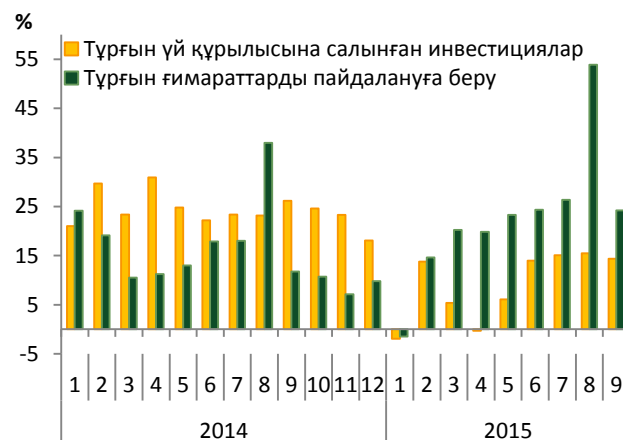
44-график. Құрылыстың физикалық көлемі индексі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

баспана» бағдарламасын іске асыру шеңберінде жылжымайтын мүліктің тұрғын үй объектілерінің құрылысын, сондай-ақ тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғырту жүргізілу үстінде. Осының салдарынан салынып жатқан объектілердің түрлері бойынша құрылыс жұмыстарының құрылымындағы ең үлкен үлес өнеркәсіп объектілеріне, көлік және қоймада сақтау объектілеріне және жылжымайтын мүлік объектілеріне тиесілі болып келеді.

45-график. Үй құрылысына инвестициялардың және ғимараттарды іске кіргізудің өсімі, ж/ж

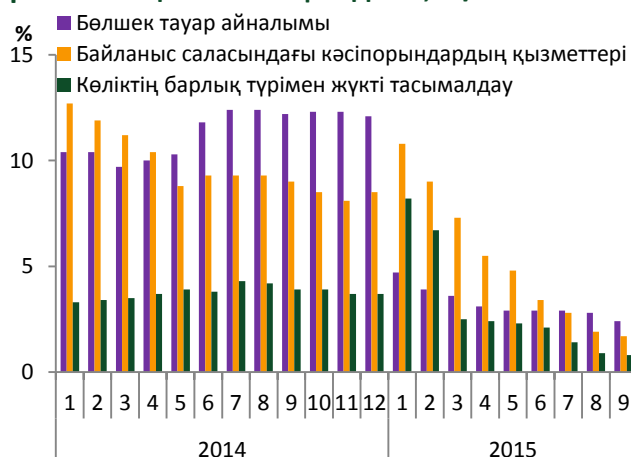

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Ішкі сұраныстың төмендеуі, мұнай өндірісінің қысқаруы және экспорттық кірістердің азаюы нәтижесінде соңғы бес жыл қатарынан ІЖӨ өсімінің негізгі факторы болып табылған қызметтер секторының өсуі де баяулады және 2015 жылғы 9 айдың қорытындысы бойынша 2%-ды (2014 жылғы 9 айда 6%-ды) құрады.

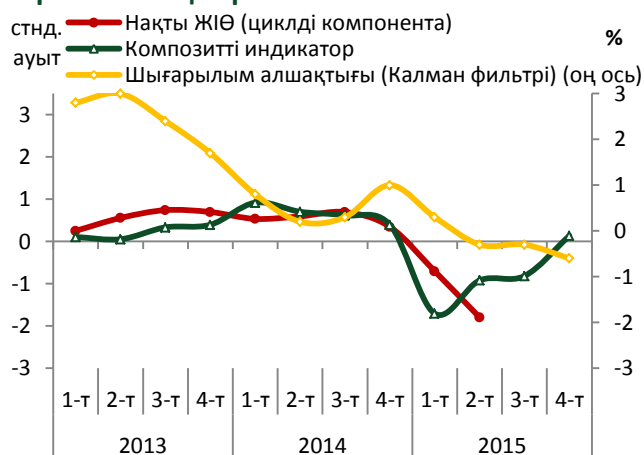
Нақты ақшалай кірістердің төмендеуі және банктердің кредиттік саясатының күрделенуіне тұтынушылық кредиттеудің өсу қарқынының баяулауы қосылып, халықтың жоғары девальвациялық күтулерінің сақталуы халықтың тұтынушылық сұранысының қысқаруына алып келді, бұл қызметтер өндірісінің негізгі салаларының өсу қарқынының төмендеуіне септігін тигізді. 2015 жылғы қаңтар-қыркүйек айларында бөлшек тауар айналымының өсу қарқыны баяулады. Байланыс кәсіпорындарының қызметтері де өсуін баяулатып, 2015 жылғы 9 ай ішінде өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 1,7%-ға өсті. Тау-кен экспортының және өнеркәсіптік өнімнің төмендеуі және бөлшек тауар айналымының өсу қарқынының баяулауы 2015 жылғы қаңтар-қыркүйек айларында теміржол көлігінің жүк айналымының (16,7%-ға) және құбыр жүргізу көлігінің (3%-ға) қысқаруына алып келді (46-график).

46-график. Сауда, көлік, байланыстың физикалық көлемінің индексі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

47-график. Шығарылымның айырымы, ІЖӨ циклдық компоненттерінің композиттік көрсетілімнің серпіні

Дереккөзі: ҚР ҰБ

Экономиканың нақты секторы

кәсіпорындарының конъюнктуралық зерттеулері 2015 жылғы екінші жартыжылдықта экономикалық белсенділіктің әлеуеттік жақсаруын көрсетеді (47-график). Соған қарамастан, негізгі сыртқы экономикалық әріптестер, ең алдымен, Ресей мен Қытай тарапынан елеусіз сұраныстың сақталуын, сондай-ақ халықтың ақшалай кірістерінің өсу қарқынының баяулауына және ұлттық валютаның құнсыздануына қарай ішкі сұраныстың төмендеуін ескерсек, Қазақстан экономикасының төмен қарқынмен өсуінің сақталуы күтіледі. Сонымен қатар, 2015 жылғы екінші жартыжылдықта шығарылым үзілісінің теріс көрсеткіштері ІЖӨ өсіміне деген төмен тұтынушылық сұраныстың бәсеңдеген әсерін растайды.

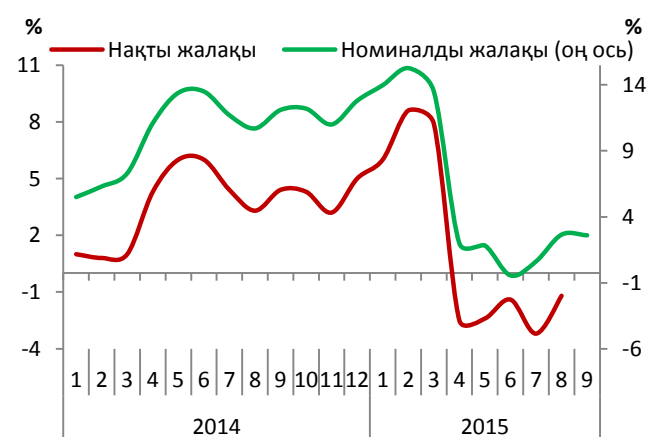
2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық

Қазақстанның сауда әріптестерінің елдері валюталарының құнсыздануы нәтижесінде отандық өнімнің импорт өнімге ауыстырылуы және шикізат тауарларына әлемдік бағалардың айтарлықтай төмендеуі қысымында қалған қазақстандық кәсіпорындар еңбекақы шығыстары бөлігіндегі шығасыларды оңтайландыру қажеттілігін керек етті.

Осылайша, экономикалық белсенділіктің баяулауы халықты еңбекпен қамтудың өзгеруі арқылы емес, жалақының өзгеруі арқылы еңбек нарығына қысым көрсетті. Мысалы, номиналдық жалақының өсу қарқыны 2015 жылғы ақпандағы 15,3%-дан сәуірде 2,0%-ға дейін күрт азайды. Нақты жалақының индексі 2013 жылдан бастап алғаш рет 1,2%-ға төмендеді (48-график).

2015 жылғы бірінші тоқсанда номиналды жалақының және өнім шығару көлемдерінің өсу қарқынының теңгерімсіздігі бір еңбек бірлігіне жұмсалатын үлестік шығынның өсуіне (29,4%-ға) және еңбек өнімділігінің өсу қарқынының төмендеуіне алып келді. 2015 жылдың екінші тоқсанында еңбек өнімділігінің өсуі (2,7%-ға) және номиналды жалақының өсу қарқынының төмендеуі

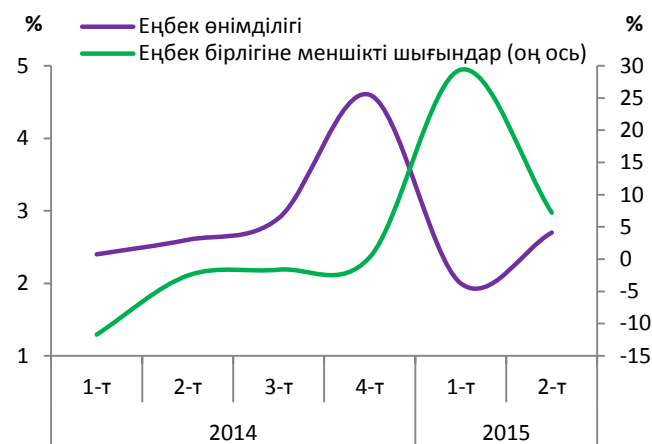
48-график. Нақты және номиналды жалақының динамикасы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

аясында еңбекке ақы төлеуге үлестік шығын өсуінің (7,2%-ға) азаюы байқалды (49-график).

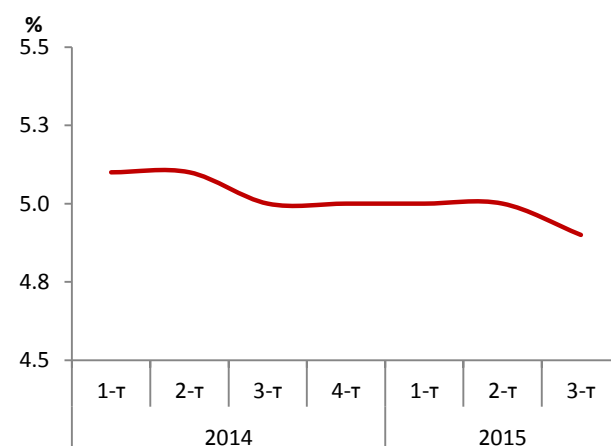
49-график. Еңбек өнімділігі және еңбектің бірлігіне шығындардың динамикасы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Компаниялардың жұмыс орындарын сақтауы болып табылады, алайда толық жұмыспен қамтымау немесе ақысы төленбейтін демалыстар берумен, сондай-ақ қосымша жұмыс орындарын құруды болжайтын экономиканы ынталандыру мемлекеттік бағдарламалары жұмыссыздықтың төменгі деңгейінің (соңғы айлар бойы 4,9-5,1%) ықтимал себебі болып табылады (50-график).

50-график. Жұмыссыздық деңгейі

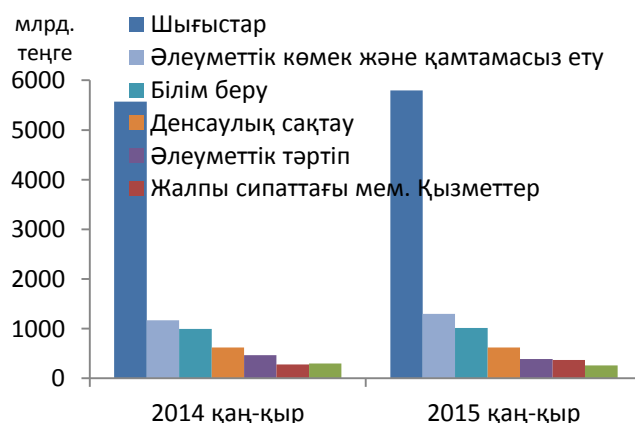
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

2.4 Бюджеттік саясат

2015 жылғы 1 қазанға мемлекеттік бюджет шығындары 5 795,6 млрд. теңге болды, ол 2014 жылғы осыған ұқсас кезең деңгейінен 4,0%-ға жоғары. Шығындардың өсуіне 2015 жылға республикалық бюджетте бекітілген шығындардың, оның ішінде жалпы сипаттағы мемлекеттік қызметтерге, борышқа қызмет көрсету және көлік пен коммуникацияға шығындардың қарқынды орындалуы себеп болды.

Мемлекеттік бюджет шығындарының құрылымында бұрынғыша әлеуметтік көмекке және әлеуметтік қамтамасыз етуге шығындар (22,4%), білім беруге (17,5%), денсаулық сақтауға (10,7%) басым болуда

51-график. Мемлекеттік бюджеттің шығыс бөлігі

Дереккөзі: ҚР Қаржымині

(51-график).

Мұнай бағасының біршама төмендеуі Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына мұнай секторынан салықтық түсімдердің қысқаруына әкеп соқты. 2015 жылғы 1 қазанда Ұлттық қорға түсім 2014 жылғы осыған ұқсас кезеңмен салыстырғанда 53,3%-ға қысқарды. Кірістер құрылымында салықтық түсімдердің және негізгі капиталды сатудан түсімдердің төмендеуі байқалуда. Бұл ретте, трансферттер түсімдерінен кірістер ұлғайды (52-график).

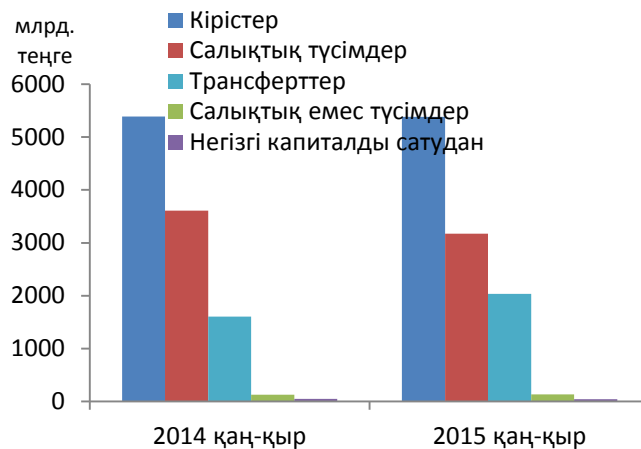
2015 жылы Үкімет контрциклдық саясатты жүргізуді жалғастыруда, оған сәйкес Ұлттық қордан бюджетке белгіленген трансферттер 15%-ға ұлғайды, сондай-ақ «Нұрлы жол» бағдарламасына қосымша ақша бөлінді. Осылайша, мұнай бағасының төмендеуі мемлекеттік бюджеттің кірісті бөлігіне елеулі әсер еткен жоқ.

2015 жылы Ұлттық қордан «Нұрлы жол» бағдарламасын қаржыландыруға, инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға, тұрғын үй-коммуналдық құрылысты дамытуға, халықаралық қаржы ұйымдарымен бірлескен жобаларды қаржыландыруға, сондай-ақ білім және ғылым саласындағы бағдарламаларды қолдауға қаражат бөлінді. Ұлттық қордан экономиканы мемлекеттік қолдау көлемдері экономиканың өсуін қолдады, алайда, банк секторының өтімділігіне шектеулі ықпал етті.

2.5 Төлем балансы

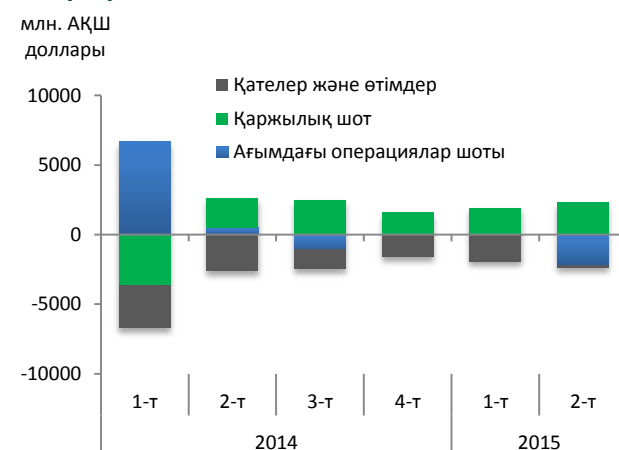
Энерготасымалдағыштарға және металдарға, Қазақстанның негізгі экспорттық тауарларына әлемдік бағаның қарқынды құлдырауы, соңғы жылдарда ағымдағы операциялар шотына, жалпы төлем балансы баптарына айтарлықтай әсер етті (53-график).

52-график. Мемлекеттік бюджеттің табыс бөлігі

Дереккөзі: ҚР Қаржымині

53-график. Төлем балансы, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ

Ағымдағы операциялар шоты

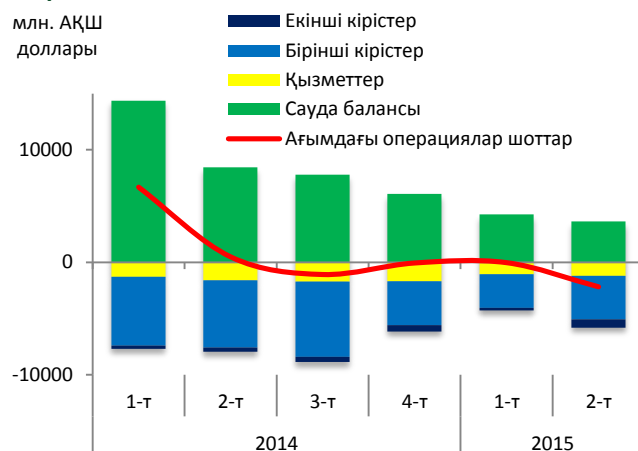
Ағымдағы операциялар шотының сальдосы 2014 жыл үшін профицитті 6 млрд. АҚШ доллары болып қалыптасты, ол буруншу тоқсанмен байланысты болды. 2014 жылғы үшінші тоқсаннан бастап ағымдағы операциялар шотының сальдосы тапшы болып қалыптаса бастады.

2015 жылғы бірінші жартыжылдықта ағымдағы операциялар шотының тапшылық сальдосының үрдісі 2,2 млрд. АҚШ доллары мөлшерінде жалғасты (54-график).

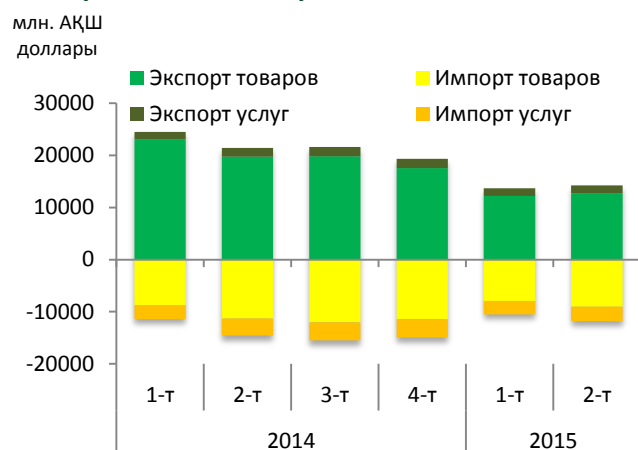
Сауда балансының сальдосы профициттің айтарлықтай құлдырауына, ағымдағы операциялар шотының басқа құрамдастары бойынша теріс теңгерімсіздіктің қысқаруына қарамастан ағымдағы шотқа қысым оның дефицитінің азаюы жағына төмендеді. Теріс сальдонның ең көп құлдырауы тікелей шетелдік инвесторлар тауарларының экспортынан түскен түсімдерді қысқарту талаптарында бастапқы кірістермен операциялар бойынша болды.

Тауарлар мен қызметтер экспортының көлемі 2014 жылғы үшінші тоқсаннан бастап мұнайдың әлемдік бағасының төмендеуі аясында біртіндеп қысқаруда (55-график). Бұл ретте, экспорттың барлық құрамдастары бойынша оның көлемдерінің төмендеуіне баға факторларының нашарлауы да, нақты жеткізулер көлемінің төмендеуі де әсер етті.

Тауарлар мен қызметтер импорты 2014 жылғы үшінші тоқсаннан бастап төмендейді (55-график). Бұл ретте 2014 жылғы бірінші тоқсанда ұлттық валютаны түзету талаптарында импортты азайту біршама болды. Импорттың төмендеуі негізінен тұтынушылық азық-түлік емес тауарлардың, аралық тауарлар және тамақ өнімдері импортының қысқаруынан болды. 30%-дан астам тауарлық импорт Ресей Федерациясынан кіргізуге келеді, оған келісімдік бағалар негізінен ресейлік рубльде баға белгіленеді. Осыған байланысты, барлық импорттың Қазақстанға төмендеуі негізінен нақты көлемдердің ұлғаюы

54-график. Ағымдағы операциялар шоты, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ

55-график. Тауарлар және қызметтер экспорты және импорты, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ

кезіндегі орташа келісімшарттық бағаның құлдырауынан болды.

2015 жылғы бірінші жартыжылдықта 2014 жылғы сәйкес көрсетіспен салыстырғанда бастапқы кірістердің теріс сальдосы 2 есе төмендеді, ол тікелей инвестициялар бойынша резидент еместердің инвестициялық кірістерінің азаюымен байланысты болды. 2015 жылғы бірінші жартыжылдық нәтижелері бойынша басқа секторлардың тікелей инвестициясы операцияларынан кірістер бойынша теріс баланс 5,2 млрд. АҚШ долларын құрады ((-)10,48 млрд. АҚШ доллары 2015 жылғы бірінші жартыжылдықта).

Экономика салалары бойынша инвестициялық кірістердік оң сальдосы тек мемлекеттік басқару және ҚРҰБ секторы бойынша, негізінен, алтын-валюта қорының және Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры құралдарының шетелдік активтерге қойылғаннан алынатын кірістерге тиесілі болып отыр.

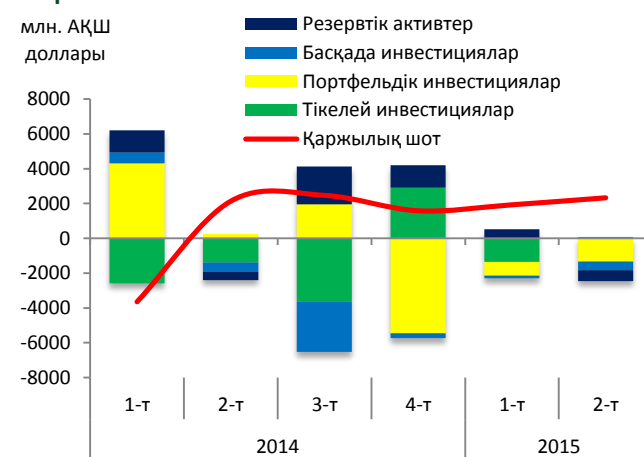
Банк секторы және басқа салалар (тікелей инвестициялау операцияларын олып тастағанда) бойынша инвестициялық операциялар балансы дәстүрлі түрде теріс боылып қалыптасуда, онда 2015 жылғы бірінші жартыжылдықта 2014 жылғы сәйкес көрсеткішпен салыстырғанда ол 10%-дан төменге азайып отыр.

Қаржылық шот

Қаржылық операциялар шоты бойынша, Ұлттық Банктің резервтік активтерімен операцияларды есепке алмағанда міндеттемелердің шамалы төмендеуі аясында активтердің жоғары қарқынмен қысқаруы есебінен теріс сальдо қалыптасты, ол капиталдың таза әкелінуіне әкеп соқты (56-график). Бұл Ұлттық қордағы сыртқы активтердің, қазақстандық банктердегі шетелдік активтердің төмендеуімен және бейрезиденттер алдындағы міндеттемелердің қысқаруымен қамтамасыз етілді.

Шетелдік тікелей инвестициялар (ШТИ) бойынша міндеттемелердің активтерден

56-график. Қаржылық операциялар шоты, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ

қарқынды өсуі есебінен теріс баланс қалыптасты. Бұл ретте, қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік «тел» компанияларға қарыз беруі тікелей инвестициялау операциялары бойынша қаржы активтерінің таза өсімін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді.

ШТИ таза әкелінуі 1,3 млрд. АҚШ доллары болды, ол 2015 жылғы бірінші жартыжылдықпен салыстырғанда 3 есе аз. ШТИ өңделмеген мұнайды және табиғи газды өндіруге, геологиялық барлаулар мен зерттеулер жүргізу бойынша қызметке, көтерме және бөлшек саудаға, авто көлік жөндеуге салу қысқарды. Бұл металлургиялық өнеркәсіпке, машина мен жабдықтардан басқа дайын металл бұйымдарын өндіруге орташа мерзімдік перспективада энергия тасымалдағыштар экспортына теріс әсер етуі мүмкін.

Портфельдік инвестициялардың теріс сальдосы міндеттемелердің төмендеуімен салыстырғанда активтердің жоғары қарқында қысқаруы есебінен қалыптасты. Ұлттық қордың шетелдік активтерінің және отандық банктердің шетелдік активтерінің қысқаруы портфельдік инвестициялар бойынша қаржы активтерін таза сатып алудың теріс сальдосына себепші болды. Банктік емес ұйымдардың шетелдегі борыштық бағалы қағаздарды өтеу бойынша операциялары портфельдік инвестициялар бойынша міндеттемелерді таза қабылдауды төмендетті. Жеке сектордың капиталды таза әкетуі төмендеді.

Ұлттық Банктің халықаралық резервтері біршама ұлғайып, 28,9 млрд. АҚШ доллары болды, ол Қазақстанның тауарлар мен қызметтер импортының 6,2 айын өтейді. Резервтік активтердің өсуі Ұлттық қордың валюталық қаражатын теңгеге қайта конвертациялау бойынша операциялармен, Ұлттық Банктегі валюталық шоттарға түсімдермен, Қаржы министрлігінен шетелдік валютаны сатып алумен және своп мәмілелерімен байланысты.

II. НЕГІЗГІ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕР БОЛЖАМЫ ЖӘНЕ АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫНЫҢ БҰДАН БЫЛАЙҒЫ БАҒЫТТАРЫ

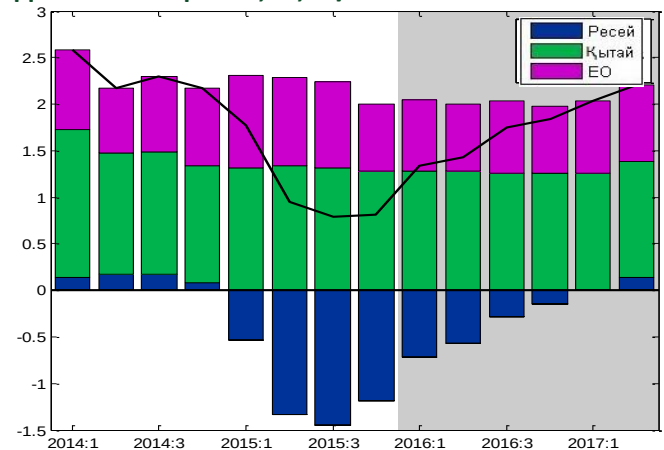
1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары

2015 жылғы екінші тоқсандағы жағдай бойынша үлесіне Қазақстанның жалпы сыртқы тауар айналымының 55%-нан астамы тиесілі Ресей, ЕО және Қытай тарапынан қазақстандық экспорттық тауарларға сұраныспен байланысты сауда талаптары Қазақстанның экономикалық өсуінің сыртқы алғышарттарының арасында бірінші кезекті талап болып табылады. Халықаралық ұйымдардың бағалауын ескеретін Ұлттық Банктің күтулеріне сәйкес ортамерзімді кезеңде Қытайдың экономикалық өсуінің баяулау, ЕО экономикалық өсуінің бірте-бірте қалпына келу және 2017 жылдың бірінші тоқсанынан кейін әлсіз қалпына келе бастайтын Ресейдің нақты ІЖӨ-нің қысқару үрдісі сақталады (57-график). Осылайша, сыртқы сұраныстың қалпына келуі Ресей экономикасының рецессиядан шығуы салдарынан 2016 жылдың басынан басталады деп күтіледі.

Саудадағы негізгі әріптес елдердегі орташа алынған тұтыну инфляциясы ретінде жуықталатын сыртқы инфляция және азық-түліктің әлемдік бағасы Ұлттық Банк ортамерзімді болжамдарды жасау кезінде назарға алатын басқа маңызды сыртқы экономикалық фактор болып табылады. ҚРҰБ бағалауы бойынша, болжамды кезең бойы сыртқы инфляция 2017 жылдың екінші тоқсанына дейін төмендейді деп күтіледі (58-график). Бұл болжам тиісінше осы елдерде нақты ІЖӨ-нің баяулауынан және бәсеңдеуінен туындаған Қытайдың және ЕО инфляциясының төмен қарқындарымен байланысты. Инфляциялық күтулердің төмендеуі және ІЖӨ-нің қысқаруы салдарынан Ресейде жылдық инфляцияның өсу қарқынының төмендеуі ортамерзімді перспективада сыртқы инфляция төмендеуінің негізгі себебі болып табылады.

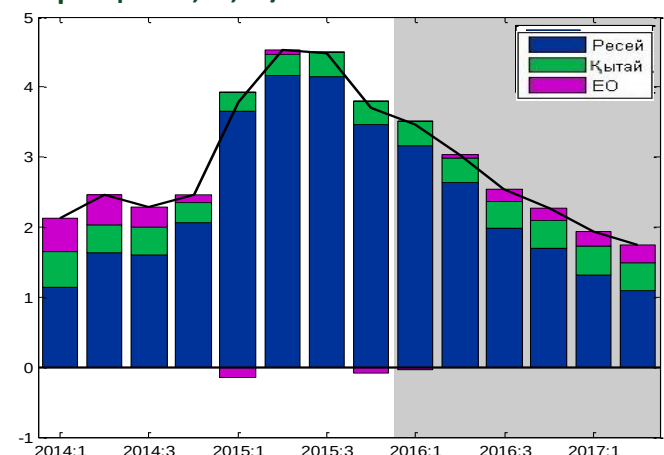
Бұдан басқа, азық-түлік тауарларының, атап айтқанда, астықтың әлемдік бағасының,

57-график. Қазақстанның негізгі сауда әріптес елдерінің қимадағы сыртқы ІЖӨ декомпозициясы, %, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

58-график. Қазақстанның негізгі сауда әріптес елдерінің безбенделген орташа инфляциясы, %, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

нәтижесінде 2013-2015 жылдардағы астық жинаудың рекордтық әлемдік көлемінің одан әрі түсуі күтіледі (59-график). Осылайша, болжамдық кезең ішінде сыртқы тұтынушылық инфляцияның күтулі төмендеуі Қазақстанда бағаға және инфляциялық үдерістерге әлсіз қысым көрсететін болады.

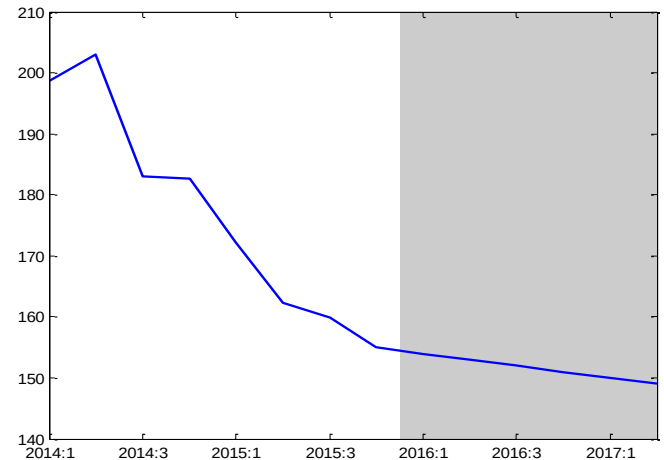
Ұлттық Банк орташа мерзімді болжамдарды жасау кезінде барлық болжамдық кезең ішінде Brent маркалы мұнайдың бағасы баррель үшін 50 АҚШ доллары деңгейінде болады деп болжамдайды. Мұнайдың төмен бағасы мұнай өнімдері нарығында ұсыныстың сұраныстан басым болуының сақталып отырған үрдісіне, Қытай тарапынан сұраныстың төмендеуіне, Ираннан батыс санкцияларын алуға, бірқатар түрлі технологиялық факторларға байланысты. Бұл ретте, АҚШ-та тақта тастық мұнай кен орындарының рентабельділігінің төмендеуі және кейіннен осы саладағы инвестициялардың қысқаруы, ЕО-та экономикалық өсудің баяу қалыптасуы және Таяу Шығыстағы үдемелі геосаяси тәуекелдермен қатар Жапония тарапынан мұнайға сұраныстың өсу қарқыны сияқты факторлар мұнайдың бағасына оң әсер етуі мүмкін.

Сыртқы монетарлық талаптарға қатысты Ұлттық Банк орташа мерзімдік кезеңде олардың қатаңдануын болжамдайды, бұл АҚШ ФРЖ пайыздық мөлшерлемесінің күтулі көтерілуіне байланысты болды. Нәтижесінде, Қазақстан үшін капиталдың ықтимал ағынына, дамушы нарықтары бар елдердің валюталарының құнсыздануына, сондай-ақ сыртқы нарықтардағы қорландырудың қымбаттауына байланысты бірқатар тәуекелдер туындайды.

2. Базалық сценарий бойынша болжам

Орташа мерзімді кезеңде қазақстандық экономиканың өсу қарқыны 2015 жылдың соңына қарай ең төменгі жинақталған қорытындымен жылдық мәнде 1,2%-дық мәнге дейін қысқарады.

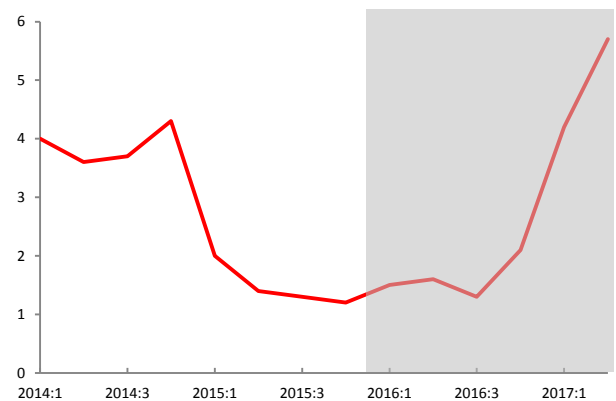
59-график. Бидайдың баға индексі (FAO Index Cereals), 2002-2004 жылдар негізінде, %

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

Осыдан кейін экономика қалпына келетін болады. Ішкі сұраныс, экспорт және мемлекеттік тұтыну Өсу қарқынының негізгі драйвері болып табылады (60-график).

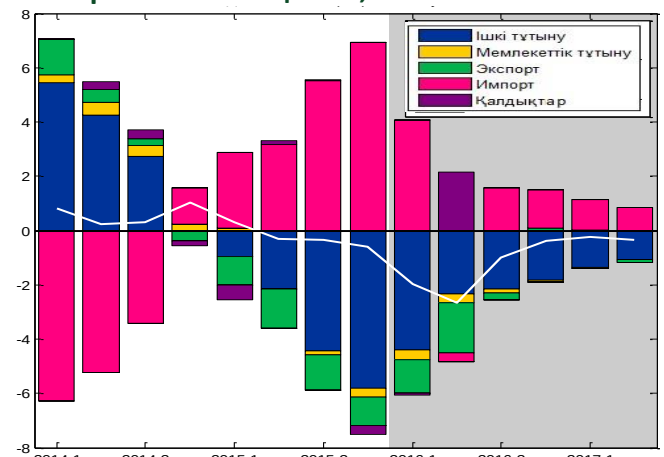
60-график. Нақты ІЖӨ, ж/ж,

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

ҚРҰБ бағалауы бойынша шығарылымның үзілуі теріс мәнге ие болады, өз кезегінде, 2017 жылдың екінші тоқсанына дейін әлеуетті деңгейден төмен болады. 2016 жылдың үшінші тоқсанынан бастап «Нұрлы жол» дағдарысқа қарсы бағдарламасының тиімді нәтижесіне байланысты ішкі тұтынудың қалпына келуі болжанады. Дегенмен, ішкі тұтынудың жаңғыруы нәтижесінде импорт өсетін болады, бұл таза экспорттың өсуін тежейтін фактор болады. Экспорт 2016 жылдың үшінші тоқсанынан бастап қалпына келе бастайды. Бұл сыртқы нарыққа бағдарланған тауар өндірушілердің бәсекеге қабілеттілігінің қалпына келуі нәтижесінде мұнай емес экспортының өсуіне, сондай-ақ Ресейдің рецессиядан шығуы нәтижесіндегі сыртқы сұраныстың қалпына келе бастауына байланысты болады (61-график).

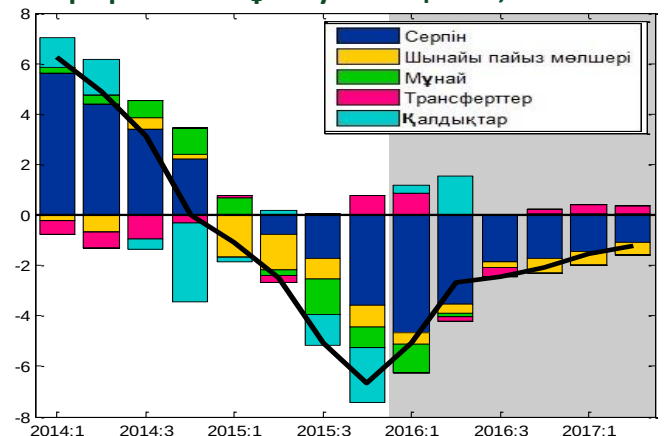
61-график. Соңғы қолдану әдісімен шығарылым алшақтығы, %

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

Ішкі сұраныстың қалпына келуі теңгенің айырбастау бағамының тұрақтануы нәтижесінде біртіндеп байланысты болады. Мұнай бағасының орташа мерзімді кезеңде бір баррель үшін 50 доллар деңгейінде тұрақтандыру экономика субъектілеріне 2016 жылдың үшінші тоқсанына қарай жаңа сыртқы экономикалық жағдайларға бейімделуге мүмкіндік береді (62-график).

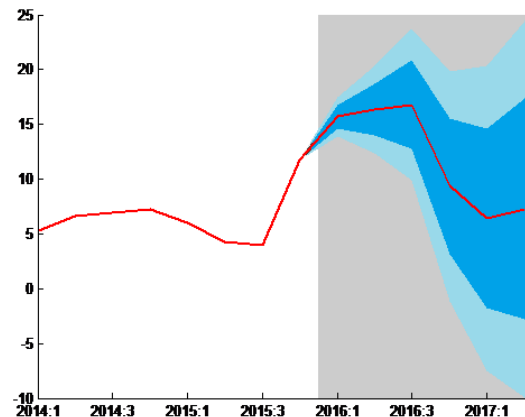
62-график. Ішкі тұтыну алшақтығы, %

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

Теңге бағамы еркін өзгеретінін көздейтін инфляциялық таргеттеу режиміне өту нәтижесінде қысқамерзімді перспективада Қазақстанда инфляциялық процестер елеулі түрде жеделдетіледі. Теңгенің бірталай құнсыздануынан және инфляцияға ауыстыру нәтижесінде инфляциялық күту күшейеді. Бұл жиынтығында орташа-ұстап тұрылатын ақша-кредит саясатты ескере отырып қысқамерзімді перспективада 2016 жылғы үшінші тоқсанда 18,3%-дық шегіне жетіп, инфляция өсуіне әсер етуі мүмкін (63-график). Инфляцияның өсуіне азық-түлік емес инфляция қомақты үлесін қосады. Инфляциялық күту төмендеуіне қарай инфляцияның деңгейі 2016 жылғы төртінші тоқсанда түседі және ортамерзімдік кезеңде мақсатты деңгейге жетеді. Шығарылымның теріс арақатынасы инфляцияны тежейтін негізгі фактор болады.

63-график. Инфляция, тоқсанға орташа, ж/ж, % (сенімгерлік аймақ 75% и 95%)

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

3. Ортамерзімді перспективадағы тәуекелдер

Brent маркалы мұнай бағасы болжанатын толық кезең ішінде бір барреліне 40 долларға дейін төмендеуі негізгі тәуекел болып табылады.

Бұл болжам сыртқы сектор бойынша алғы-шарттарға, атап айтқанда Ресей экономикасына әсер етеді, оның қалпына келуі ұзаққа созылған рецессиядан кейінге қалдырылады. Бұл ретте рубльдің одан әрі әлсіреуі күтіледі, бұл Ресейде инфляция барынша баяу төмендеуіне әкеліп соғады.

Қазақстан экономикасына барреліне 40 долларға дейін мұнай бағасы төмендеуі теңгенің болжамды әлсіреуіне, инфляцияның барынша баяу төмендеуіне, сондай-ақ ІЖӨ өсімінің барынша төмен қарқынына әкеледі. ІЖӨ өсімі 2015 жылғы төртінші тоқсанда ең төменгі мәнге жетіп, 2016 жылы салыстырмалы төмен деңгейде сақталынады.

НЕГІЗГІ ТЕРМИНДЕР ЖӘНЕ ҰҒЫМДАР

Базалық инфляция – әкімшілік, оқиғалық және маусымдық сипаттағы жекелеген факторлардың ықпалымен бағаның қысқамерзімді біркелкі емес өзгерістерін болдырмайтын инфляция.

Инфляцияға шолуда базалық инфляцияның екі түрі пайдаланылады:

а) көкөніс, жеміс, бензин мен көмірге бағаның өсуін есептемегендегі тұтыну бағаларының индексі;

б) кумулятивтік салмағы 8%-дан аз және 92%-дан көп болатын құрамдас бөліктер алынып тасталатын, яғни бағасы көбірек өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен көрсетілетін қызметтер ескерілмейтін тұтыну бағаларының индексі.

Базалық мөлшерлеме – Ұлттық Банктің ақша нарығындағы бір күндік операциялары бойынша нысаналы пайыздық мөлшерлеме.

Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы – ұзақ уақыт бойы өндіріс барысында пайдаланылатын қаржылық емес активтердің өсуі. Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы мынадай құрамдас бөліктерден тұрады: а) есептен шығаруды шегергенде, жаңа және қолданыстағы негізгі қорларды сатып алу; б) жасалған материалдық активтерді ірі жақсартуға шығындар; в) жасалмаған материалдық активтерді жақсартуға шығындар; г) жасалмаған шығындарға меншік құқығын беруге байланысты шығыстар.

Валюталық своп – бір валютаның белгілі бір санын басқасына әр түрлі екі валюталу күнімен айырбастай отырып бір мезгілде сатып алу мен сатуды болжайтын валюталық мәміле. Ұлттық Банктің «валюталық своп» мәмілелері шетел валютасының қамтамасыз етуімен белгіленген пайыздық мөлшерлеме бойынша «овернайт» шарттарымен теңгедегі өтімділікті беру құралы болып табылады.

Ішкі жалпы өнім – өндірістің пайдаланылған факторларының ұлттық тиесілігіне қарамастан, тұтыну, экспорт және жинақтау үшін мемлекеттің аумағында экономиканың барлық салаларында жасалған барлық соңғы тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің (яғни тікелей пайдалануға арналған) нарықтық құнын көрсететін көрсеткіш.

ИИДМБ – Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 1 тамыздағы № 874 Жарлығымен бекітілген. Бағдарлама Қазақстанның өнеркәсіптік саясатының бір бөлігі болып табылады және секторлардың шектеулі санына күш-жігер мен ресурстарды шоғырландыра отырып өңдеу өнеркәсібін дамытуға, кластерлік тәсілді қолдана отырып өңірлік мамандануға және тиімді салалық реттеуге негізделген.

Ақша базасы (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша) Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша, банктердің аударылатын және басқа да депозиттері, банктік емес қаржы ұйымдарының аударылатын депозиттері және мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары.

Ақша массасы (М3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстарының шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшаның және банктік емес резидент заңды тұлғалардың және халықтың ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа да депозиттерінен тұрады.

Экономиканы долларландыру – шетел валютасы (көп жағдайда – АҚШ доллары) ел ішіндегі немесе оның экономикасының жекелеген секторларында операцияларды жүзеге асыру үшін қолданыла бастайтын жағдай, бұл ретте ұлттық валюта ішкі ақша айналымынан ығыстырылады, жинақтау, құн өлшемі және төлем құралы болады.

Инфляцияның басқа да өлшемдері. Халықаралық практикаға сәйкес, инфляция өлшемі ретінде негізінен екі көрсеткіш пайдаланылады: тұтыну бағаларының индексі және базалық инфляция. Теориялық тұрғыдан ІЖӨ дефляторы пайдаланылуы мүмкін. Алайда ІЖӨ дефляторы импорттық тауарларға бағаның өзгеруін ескермейтіндіктен, іс жүзінде оны бірде-бір ел инфляцияның өлшемі ретінде қолданбайды. Халықаралық практикада неғұрлым көп таралған көрсеткіш тұтыну бағаларының индексі болып табылады.

Еуроаймақ елдерінің, сондай-ақ Канада, Ұлыбритания, Польша, Чехия, Таиланд, Индонезия орталық банктері тұтыну бағаларының индексі немесе оның жаңартылған түрлерін (мысалы, Еуроаймақтағы тұтыну бағаларының үйлесімді индексі) пайдаланады.

Қазақстандағы инфляцияны өлшеу. Қазақстандағы инфляция тұтыну бағаларының индексімен өлшенеді. Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті бағаны бақылауды және белгілеуді барлық облыстық орталықтар бойынша және Қазақстанның аудандары бойынша іріктеп жүзеге асырады.

Тұтыну бағаларының индексі (бұдан әрі – ТБИ) – халықтың тұтыну үшін сатып алатын тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өзгеруі. Инфляцияны есептеу үшін Қазақстанның тұтынушылық қоржыны үй шаруашылықтары шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық

тұтынуындағы ең көп үлестік салмақты алатын 508 тауар мен көрсетілетін қызметті қамтиды. ТБИ тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің белгіленген жиынтығының ағымдағы кезеңнің бағасымен құнының оның алдыңғы (базистік) кезеңнің бағасымен құнына қатынасы ретінде есептеледі. Индексті Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті есептейді.

2015 жылы Қазақстандағы ТБИ құрылымында азық-түлік тауарларының үлесі 36,4%, азық-түлікке жатпайтын тауарлардікі – 32,2%, ақылы қызметтердікі 31,4% болды.

Инфляция – тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өсуі.

Орнықты экономикалық даму үшін инфляцияның тұрақты және болжамды деңгейі қажет. Инфляцияның жоғары деңгейі инвестициялық белсенділікке, кәсіпорындарды жоспарлауға, тауарларды өндіруге және, тұтастай алғанда, экономикаға теріс әсер етеді. Дамыған елдерде инфляция деңгейі 3%-дан асады, дамушы елдерде инфляцияның тең дәрежелі деңгейі (экономиканың даму деңгейіне сәйкес келетін) 6%-дан асады.

Инфляциялық таргеттеу – инфляцияның нысаналы деңгейіне қолжеткізуге бағдарланған ақша-кредит саясатының режимі.

Бұл режимнің артықшылығы инфляцияны төмендету және төмен деңгейде тұрақтандыру түрінде ақша-кредит саясатының мақсаттарын нақты сәйкестендіру болып табылады. Орталық банктің бір мақсатқа нақты бағдарлануы нарықтардың орталық банкке деген сенімін әлеуетті түрде арттырады. Сонымен қатар инфляцияны төмендету және оның төмен қарқындарын тиімді ұстап тұру түпкілікті нәтижесінде экономиканың тұрақты өсуін қолдайды.

Композиттік индикатор – экономиканың нақты секторын дамытудың қысқамерзімді үрдістерін көрсету үшін қызмет ететін жинақтаушы индикатор. Композиттік индикатор ілгері жүру қасиетіне ие бола отырып, экономикада ілгерілеу және құлдылау болған және өзгерген кезде циклдік өзгеруді көрсету және ауысу нүктелерін анықтау үшін қолданылады. Композиттік индикатор конъюнктуралық зерттеулердің қатысушылары болып табылатын Ұлттық Банктің кәсіпорындары жүргізетін сауалнамалардың нәтижелері негізінде қалыптасады.

Кредиттік аукциондар – Ұлттық Банктің бағалы қағаздарын кері сата отырып сатып алу бойынша аукционы.

Ең төменгі резервтік талаптар (ЕТРТ) – банк өз кассасында қолма-қол ақша және Ұлттық Банктің корреспонденттік шоттарында ұлттық валютадағы (резервтік активтер) ақша түрінде ұстайтын банктің міндеттемелері сомасынан міндетті үлес. Банктердің резервтелетін міндеттемелер көлемін ЕТРТ нормативтері реттейді.

Ақша-кредит саясатының номиналдық зәкірі. Белгілі бір көрсеткіш, оның ішінде макроэкономикалық көрсеткіш, оның көмегімен Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының түпкілікті мақсатына ықпал етеді.

Инфляцияны реттеу мақсатында орталық банктер өздері тікелей басқара алатын немесе «номиналдық зәкір» (nominal anchors) деп аталатын көрсеткіштерге ықпал етеді. «Номиналдық зәкір» ретінде мысалы, ақша массасы ақшалай таргеттеу режимі кезінде, валюталық бағам айырбастау бағамын таргеттеген кезде, ақша нарығының қысқамерзімді мөлшерлемелері инфляциялық таргеттеу кезінде болуы мүмкін. Орталық банктің қандай да болмасын «зәкірін» таңдауы ел экономикасының ерекшелігіне және онда

қалыптасқан ақша және қаржы нарығы жүйесіне, сондай-ақ ақша-кредит саясатының режиміне байланысты.

Кері РЕПО – бағалы қағазды белгілі бір мерзімнен кейін бұрын белгіленген бағамен кері сату міндеттемесімен сатып алу мәмілесі. Ұлттық Банк бағалы қағаздар кепілімен банктерге теңгедегі өтімділік беру мақсатында Ұлттық Банктің кепілмен қамтамасыз ету тізбесіне сәйкес кері РЕПО операцияларын жүргізеді.

Ашық нарықтағы операциялар – базалық мөлшерлеме аясында пайыздық мөлшерлемелердің деңгейін қалыптастыру мақсатында ақша нарығындағы өтімділікті беру немесе алу үшін Ұлттық Банктің аукциондар нысанындағы жүйелі операциялары.

Тұрақты қолжетімділік (тұрақты тетік) операциялары – ашық нарықтағы операциялардың нәтижелері бойынша қалыптасқан өтімділік көлемін түзету бойынша ақша-кредит саясатының құралдары. Тұрақты тетіктер мәміленің бір тарабының субъектісі Ұлттық Банк болып табылатын екіжақты мәмілелер шеңберінде жүзеге асырылады. Бұл операциялар банктердің бастамасы бойынша жүргізіледі.

Аударым депозиттері – бұл 1) кез келген сәтте номинал бойынша ақшаны айыппұлдар мен шектеулерсіз айналдыруға болатын; 2) чектің, траттың немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын барлық депозиттер. Аударым депозиттері тар ақша базасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі аяқталғаннан кейін ғана алынуы немесе көбіне жинақтау тетігіне қойылатын талаптарға жауап беретін қарапайым коммерциялық операцияларда пайдалану үшін оларды қолайсызырақ ететін түрлі

шектеулері болуы мүмкін жинақтау және мерзімді депозиттер. Сонымен қатар, басқа депозиттер аударылмайтын салымдар мен шетел валютасында көрсетілген депозиттерден де тұрады.

Әлеуетті шығарылым. Экономикадағы өндіріс факторларын толық іске қосу және толық жұмыспен қамту кезінде қол жеткізуге болатын шығарылым деңгейін көрсетеді. Өндірілуі мүмкін және бағалардың өсу қарқынының өзгеруіне алғышарттар құрмастан-ақ іске асырылуы мүмкін өнім көлемін көрсетеді.

Тұтыну себеті – бұл адамның немесе отбасының айлық (жылдық) тұтынуының типті деңгейі мен құрылымын сипаттайтын тауарлар мен көрсетілетін қызметтер жиынтығы. Мұндай жиынтық тұтыну себетінің қолданыстағы бағамен құнына қарай ең төменгі күнкөрісті есептеу үшін пайдаланылады. Тұтыну себеті тұтынудың есептік және нақты деңгейлерін салыстырудың, сондай-ақ валюталардың сатып алыну деңгейін айқындау үшін негіз болады.

«Қолжетімді баспана – 2020» бағдарламасы – «Қолжетімді баспана-2020» бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 21 маусымдағы № 821 қаулысымен бекітілген мемлекеттік тұрғын үй бағдарламасы. Бағдарлама баспананың халық үшін қолжетімділігін одан әрі арттыруды қамтамасыз ететін тұрғын үй құрылысын дамыту проблемаларын кешенді шешуге бағытталған.

«Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы – «Бизнестің жол картасы 2020» бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 наурыздағы № 168 қаулысымен бекітілген. «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасы

Қазақстан Республикасы Президентінің «Жаңа онжылдық – Жаңа экономикалық өрлеу – Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауын және Қазақстанның 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарына сәйкес әзірленді. Дағдарыстан кейінгі дамыту, тұрақты жұмыс орындарын сақтау және олардың жаңасын құру, экономиканың шикізатқа жатпайтын секторларында өңірлік кәсіпкерліктің орнықты және теңгерімді өсуін қамтамасыз ету бағдарламаның мақсаты болып табылады.

«Нұрлы жол» бағдарламасы – Мемлекет басшысының 2014 жылғы 11 қарашадағы «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» атты Қазақстан халқына жолдауын іске асыру мақсатында әзірленген 2015-2019 жылдарға арналған инфрақұрылымдық дамудың «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасы. Бағдарлама Қазақстанның ұзақмерзімді өсуін қамтамасыз ету үшін хаб қағидатында тиімді инфрақұрылым құру, сондай-ақ сыртқы нарықтардағы конъюнктураның нашарлауы жағдайында экономиканың жекелеген секторларына қолдау көрсету жөніндегі дағдарысқа қарсы шараларды іске асыруға еліміздің макроөңірлерін интеграциялау жолымен бірыңғай экономикалық нарық қалыптастыруға бағытталған.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігінің пайыздық арнасы – орталық банктің экономикаға пайыздық мөлшерлемелерді реттеу арқылы әсерін сипаттайтын трансмиссиялық тетік арнасы.

Тікелей РЕПО – белгілі бір мерзім өткеннен кейін алдын ала белгілі бір бағамен кері сатып алу міндеттемесімен бағалы қағазды сату мәмілесі. Ұлттық Банк шектен тыс теңге өтімділігін алу мақсатында кері РЕПО мәмілесін жүргізеді.

Еркін өзгермелі айырбастау бағамы.

Халықаралық валюта қорының қолданыстағы жіктеуіші бойынша өзгермелі валюта бағамының режимі шеңберінде орталық банк бағамның нарықтық факторлардың әсерімен белгіленуіне мүмкіндік бере отырып, бағамның деңгейі немесе өзгеруі үшін бағдарлар, оның ішінде операциялық бағдарлар белгілемейді. Бұл ретте орталық банк ұлттық валюта бағамының құбылмалылығын реттеу немесе оның шамадан тыс өзгеруінің алдын алу үшін, сондай-ақ қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін ішкі валюта нарығына тұрақсыз ықпал етуді жүзеге асыру мүмкіндігін өзінде қалдырады.

Шығарылым айырмасы (ІЖӨ гп).

Пайызбен берілген ІЖӨ-нің әлеуетті шығарылымнан ауытқуы. Нақты ІЖӨ мен әлеуетті ІЖӨ-нің арасындағы белгілі бір уақыт аралығындағы айырманы білдіреді. Елде пайдаланылатын ресурстардың тиімділігін көрсететін индикатор болады. Нақты шығарылым әлеуетті шығарылымнан асып кеткен жағдайда (шығарылымның оң айырмасы) басқа да тең жағдайларда экономиканың қызып кетуіне байланысты бағаның өсу қарқынының жылдамдау үрдісінің қалыптасуы күтіледі. Теріс айырманың болуы экономикалық белсенділіктің төмен болуына байланысты бағаның өсу қарқынының болжамды баяулауын білдіреді. Шығарылымның өзінің әлеуетті деңгейінің айналысында ауытқуы экономикадағы іскерлік циклдарды көрсетеді.

Нақты айырбастау бағамы – екі елде өндірілетін тауардың салыстырмалы түрдегі бағасы, елдер арасындағы тауарлар айырбастау тепе-теңдігі. Нақты бағам номиналды бағамға, валюталар бағамдарының арақатынасына, тауарлардың ұлттық валюталардағы бағаларына байланысты.

TONIA (Tenge OverNight Index Average) мөлшерлемесі – биржада автоматты РЕПО секторында мемлекеттік бағалы қағаздармен бір жұмыс күні мерзімімен жасалған репоны ашу мәмілелері бойынша орташа алынған пайыздық мөлшерлемені білдіреді.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігі – ақша-кредит саясаты құралдарының экономиканың өсуі, инфляция сияқты соңғы макроэкономикалық көрсеткіштерге ықпал ету процесі.

Инфляциялық таргеттеу кезінде орталық банк, әдетте, пайыздық мөлшерлеме деңгейі бойынша шешімдер қабылдау үшін операциялық бағдар ретінде инфляция болжамын пайдаланады. Тұтастай алғанда, инфляцияны бақылау мақсатында орталық банк кредиттік ресурстар құнына, инвестицияға, іскерлік белсенділікке және инфляцияға өз кезегінде әсер ететін қысқамерзімді мөлшерлемелерге ықпал етеді. Инфляция бойынша мақсаттарға қол жеткізу үшін халықтың инфляциялық күтулерін бағалау маңызды элемент болып табылады.

Күтілетін инфляция ортамерзімді кезеңде нысаналы мәннен асып кеткен жағдайда орталық банк базалық пайыздық мөлшерлеменің ағымдағы деңгейін көтеру туралы шешім қабылдайды.

Әдетте, қысқамерзімді (көптеген жағдайда біркүндік) пайыздық мөлшерлеме ақша-кредит саясатының негізгі операциялық нысаналы көрсеткіші болады. Ұлттық Банк таргеттелетін мөлшерлеме ретінде – біркүндік операциялар бойынша мөлшерлемені қарастырады.

Ұлттық Банк инфляциялық таргеттеуді енгізу шеңберінде қазіргі уақытта макроэкономикалық көрсеткіштерді модельдеу және болжау жүйесін құру, ақша-кредит саясатының құралдарын дамыту және жетілдіру жұмысын жүргізуде.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есептемегендегі ақша базасын білдіреді.

Инфляцияға әсер ететін факторлар.
Инфляция - күрделі әлеуметтік-экономикалық феномен, оған көптеген ішкі және сыртқы факторлар, оның ішінде іскерлік белсенділік деңгейі, шығарылымы айырмасы (нақты ІЖӨ мен оның әлеуетті деңгейі арасындағы айырма), еңбек өнімділігі, халықтың ақшалай кірісі, жұмыспен қамту деңгейі, нарықтардағы бәсекелестік деңгейлері, тауарлармен және көрсетілетін қызметтермен қамтамасыз ету, әлемдік тауар нарықтарындағы бағалар және басқа да факторлар әсер етеді.

NDF – валюталық тәуекелдерді хеджирлеу үшін пайдаланылатын жеткізілімсіз форвардтық мәмілелер.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ломбардтық кредиттер																			
ҚРҰБ қарыздары																			
«Овернайт» кредиттері																			
Коммерциялық векселдер																			
Қайта қаржыландыру қарыздары																			
Валюталық своптар																			
ҚҚБ-дағы кері РЕПО																			
ҰБ алаңындағы кері РЕПО																			
МБҚ сатып алу/сату																			
Валютталық өктемділік																			
ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО																			
ҚРҰБ-тың қысқамерзімді ноттары																			
ҚРҰБ-тың депозиттері																			
Ең төменгі резервтік талаптар																			

– теңге өтімділігін беру бойынша операциялар

– теңге өтімділігін алу бойынша операциялар

– ең төменгі резервтік талаптар

ҚОСЫМША

1-кесте

2015 жылы теңге өтімділігін беру мен сіңіріп алу жөніндегі Ұлттық Банктің операциялары бойынша пайыздық мөлшерлемелер (жылдық %)

Мақсаты	Құрал түрі	Құрал	Кепілмен қамтамасыз ету	Өткізу кезеңділігі	Беру/алып тастау мерзімі	Мөлшерлемелер (%)				
						Жылдың басынан бастап	08.05.15	02.09.15	22.09.15	02.10.15
өтімділік беру	тұрақты қол жетімділік операциялары	ҚҚБ-дағы кері РЕПО	МБҚ	банктердің сұратулары бойынша	1 күн	Нарықтағы мөлшерлеме бойынша	12	17	17	17
	ашық нарық операциялары	кері РЕПО ¹	МБҚ, ХҚҰ облигациялары, эмитенттердің облигациялары*	күн сайын	1 күн	--	--	12	12	16
өтімділікті алу			ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО	МБҚ	күн сайын	1 күн			7	12
	ҚРҰБ ноттары ²		-	аптасына 1 рет	1 ай	--	--	8	8	17
	тұрақты қол жетімділік операциялары	ҚРҰБ депозиттері	-	банктердің сұратулары бойынша	7 күн	3,05		7	12	15
		ҚҚБ-дағы тікелей РЕПО	МБҚ	банктердің сұратулары бойынша	1 күн	--	--	7	12	15
Қайта қаржыландыру мөлшерлемесі						5,5		5,5	5,5	5,5

¹ ҚРҰБ-тың бағалы қағаздарды кері сату талаптарымен сатып алу бойынша аукцион

² өтінімдерді қанағаттандыру қолданыстағы мөлшерлемелер шамасындағы кірістілік деңгейіне сәйкес келетін дисконттық баға бойынша толық көлемде жүргізіледі

*Қазақстандық және шетелдік эмитенттердің теңгеге деномирленген, жетекші рейтингтік агенттіктердің біреуінің (Standard&Poor's, Fitch немесе Moody's) шкаласы бойынша ҚР тәуелсіз рейтингі деңгейіндегі немесе одан жоғары шығарылым рейтингі бар облигациялары. Қазақстандық және шетелдік эмитенттердің теңгеге деномирленген, Standard&Poor's және/немесе Fitch шкаласы бойынша «BB-» және/немесе Moody's шкаласы бойынша «Ba3» төмен емес шығарылым рейтингі бар корпоративтік облигациялары.

2-кесте

Қазақстандағы ақша агрегаттары

Күні	Ақша базсы		Ақша массасы		Қолма-қол ақша	
	млн. теңге	%, г/г	млн. теңге	%, г/г	млн. теңге	%, г/г
01.01.14	2 861 003	4.2	11 882 162	13.2	1 397 708	-1.7
01.02.14	3 240 023	23.3	12 432 486	18.0	1 399 675	-0.7
01.03.14	3 408 022	11.9	12 796 182	15.5	1 319 887	-7.6
01.04.14	3 633 316	27.4	12 782 103	15.7	1 359 033	-5.6
01.05.14	3 595 581	18.3	12 921 548	14.2	1 397 801	-4.3
01.06.14	3 715 258	20.1	13 411 461	15.8	1 452 216	-4.7
01.07.14	3 859 730	24.1	13 424 662	14.9	1 439 601	-2.5
01.08.14	3 654 727	25.8	13 352 628	17.6	1 382 569	-5.8
01.09.14	3 753 134	34.9	13 466 829	16.5	1 369 299	-5.8
01.10.14	3 723 626	34.1	13 550 620	16.0	1 274 397	-11.4
01.11.14	3 414 322	30.8	12 973 924	14.4	1 221 633	-13.0
01.12.14	3 413 841	20.8	12 816 554	10.5	1 122 319	-25.8
01.01.15	3 109 020	8.7	12 403 086	4.4	1 035 712	-25.9
01.02.15	3 144 815	-2.9	12 287 224	-1.2	1 020 848	-27.1
01.03.15	3 287 005	-3.6	12 322 119	-3.7	1 037 126	-21.4
01.04.15	3 418 576	-5.9	12 266 760	-4.0	1 018 439	-25.1
01.05.15	3 644 795	1.4	12 533 824	-3.0	1 086 948	-22.2
01.06.15	4 191 185	12.8	13 082 850	-2.5	1 143 598	-21.3
01.07.15	3 871 600	0.3	12 938 179	-3.6	1 135 293	-21.1
01.08.15	4 307 271	17.9	14 391 689	7.8	1 186 211	-14.2
01.09.15	4 644 278	23.7	15 494 985	15.1	1 199 959	-12.4

Дереккөзі: ҚРҰБ

3-кесте

Қазақстан экономикасындағы бағалар индекстері

Күні	Тұтынушылық бағалар индексі, %		Азық-түлік тауарлары бағаларының индексі, %		Азық-түлік емес тауарлар бағаларының индексі, %		Ақылы қызметтер бағаларының индекстері, %		Өнеркәсіп өндірісі бағаларының индексі, %		Ауыл шаруашылығы өнімдерін сатып алу бағаларының индексі, %	
	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж	а/а	ж/ж
01.01.14	100.6	104.5	100.5	103.2	100.3	103.3	101.0	106.8	101.4	101.3	99.8	91.4
01.02.14	101.7	105.4	101.5	104.4	101.9	105.1	101.7	106.7	101.5	101.0	99.7	90.1
01.03.14	101.0	106.3	101.3	105.5	101.0	105.9	100.5	107.2	108.1	109.1	101.6	91.1
01.04.14	100.6	106.6	101.0	106.4	100.6	106.4	100.2	106.9	100.3	112.0	101.2	92.7
01.05.14	100.6	107.0	100.8	107.0	100.6	106.9	100.3	106.9	100.7	117.9	100.5	94.3
01.06.14	100.3	107.0	100.4	107.3	100.3	107.0	100.2	106.6	101.4	120.3	101.4	97.0
01.07.14	100.1	107.0	99.8	107.0	100.3	107.2	100.3	106.6	101.4	119.8	101.4	99.5
01.08.14	100.4	107.2	99.9	106.9	101.1	108.1	100.4	106.5	99.2	115.3	101.2	101.1
01.09.14	100.5	107.5	100.3	107.4	100.5	108.4	100.7	106.6	97.3	109.6	101.0	104.1
01.10.14	100.4	107.6	100.5	107.7	100.5	108.5	100.2	106.6	96.8	107.2	101.4	107.9
01.11.14	100.6	107.7	100.7	107.7	100.5	108.6	100.5	106.7	95.9	103.3	101.6	110.8
01.12.14	100.5	107.4	101.1	108.1	100.0	107.9	100.3	106.5	95.0	98.4	101.9	113.4
01.01.15	100.6	107.5	101.2	108.8	99.9	107.4	100.7	106.2	89.7	87.0	100.7	114.5
01.02.15	100.4	106.1	100.2	107.4	99.5	104.9	101.3	105.7	91.7	78.6	99.8	114.6
01.03.15	100.1	105.2	100.2	106.3	100.0	103.9	100.1	105.3	103.6	75.3	99.7	112.4
01.04.15	100.1	104.7	100.3	105.5	100.2	103.4	99.9	105.0	98.2	73.8	99.2	110.2
01.05.15	100.3	104.4	100.0	104.7	100.8	103.6	100.0	104.7	102.2	74.9	99.2	108.8
01.06.15	99.9	104.0	99.5	103.7	100.3	103.6	100.1	104.6	102.8	75.9	99.6	106.9
01.07.15	100.1	104.0	99.7	103.6	100.2	103.5	100.5	104.8	99.0	74.1	99.2	104.5
01.08.15	100.3	103.9	99.8	103.5	100.5	102.9	100.7	105.1	98.0	73.2	99.5	102.8
01.09.15	101.0	104.4	100.6	103.9	102.0	104.5	100.7	105.1	101.3	76.2	100.2	102.0

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

4-кесте

**Түпкілікті пайдалану тәсілімен ІЖӨ құрамы
(өспелі қорытындысымен нақты өсуі, ж/ж)**

	ІЖӨ	Үй шаруашы- лығы заттарын	Мемлекеттік басқару органдарын тұтыну	Негізгі капиталдың жалпы жинағы	Экспорт	Импорт
14 ж. 1-тоқ.	4,0	0,8	4,5	2,2	1,1	-6,9
14 ж. 2-тоқ.	3,6	-2,4	11,5	0	-1,3	-12,5
14 ж. 3-тоқ.	3,7	0,4	11,2	0,2	-0,6	-8,1
14 ж. 4-тоқ.	4,3	-2,3	10,3	7,1	-4,6	-15,7
15ж. 1-тоқ.	2	4,1	4,2	2	-5,7	-9,7
15 ж. 2-тоқ.	1,4	1,4	1,9	3,8	-5,4	-8,1

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

5-кесте

Экономикаға депозиттер мен кредиттер

	01.10.2014	01.11.2014	01.12.2014	01.01.2015	01.02.2015	01.03.2015	01.04.2015	01.05.2015	01.06.2015	01.07.2015	01.08.2015	01.09.2015	01.10.2015
Депозит ұйымдарындағы депозиттер (секторлар және валютаның түрлері бойынша), млрд.теңге, айдың соңында													
Депозиттердің көлемі	12 097,5	12 276,2	11 752,3	11 694,0	11 367,4	11 266,4	11 285,0	11 248,3	11 446,9	11 960,0	11 802,9	13 205,5	14 295,0
Депозиттердің жалпы сомасынан													
ұлттық валютамен үлес салмағы, %-бен	0,54	0,50	0,50	0,44	0,44	0,45	0,47	0,45	0,48	0,50	0,48	0,41	0,36
шетел валютасымен үлес салмағы, %-бен	0,46	0,50	0,50	0,56	0,56	0,55	0,53	0,55	0,52	0,50	0,52	0,59	0,64
Депозиттердің жалпы сомасынан													
банктік емес заңды тұлғалардың үлес салмағы, %-бен	0,64	0,65	0,63	0,62	0,62	0,62	0,62	0,62	0,63	0,64	0,63	0,61	0,60
жеке тұлғалардың үлес салмағы, %-бен	0,36	0,35	0,37	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,37	0,36	0,37	0,39	0,40
Тартылған депозиттер бойынша банктердің орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі, %-бен, бір айда													
ұлттық валютамен	5,65	5,73	5,45	8,37	10,61	12,00	11,89	10,23	11,40	6,92	5,23	7,29	11,17
Шетел валютасымен	1,93	2,02	2,24	1,60	2,18	2,37	2,10	1,78	2,17	2,42	2,50	2,52	2,13
Банктердегі кредиттер (секторлар және валюта түрлері бойынша), млрд. теңге, айдың соңында													
Банктердің кредиттеу көлемі	12 228,3	12 163,4	12 212,9	12 106,1	12 166,0	12 080,8	12 045,4	12 103,0	12 068,3	10 711,5	10 640,0	11 378,9	11 834,1
Берілген кредиттер бойынша банктердің орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі, %-бен													
Барлығы	11,8	11,9	12,7	11,7	15,6	16,9	15,7	14,1	14,0	13,6	13,9	13,6	14,1
ұлттық валютамен	10,1	10,3	11,3	14,4	17,4	19,0	18,1	15,1	15,3	14,2	14,0	13,8	14,4
шетел валютасымен	18,5	19,2	18,9	18,7	20,4	21,4	18,5	16,6	17,6	16,3	17,3	17,2	17,1

6-кесте

Қазақстан Республикасының Төлем балансы
(млн. АҚШ доллары)

	2014				2014	2015	
	1-тоқ.	2-тоқ.	3-тоқ.	4-тоқ..		1-тоқ.	2-тоқ.
Ағымдағы операциялар шоты	6677.9	477.8	-1093.4	-68.3	5994.0	-38.7	-2191.6
Сауда балансы	14373.3	8445.8	7789.6	6090.0	36698.7	4246.4	3622.2
Экспорт	23099.7	19778.0	19848.8	17554.9	80281.5	12217.6	12703.3
Импорт	8726.4	11332.3	12059.2	11465.0	43582.8	7971.2	9081.1
Қызметтер балансы	-1302.4	-1622.2	-1728.6	-1701.1	-6354.3	-1064.1	-1215.6
Экспорт	1396.3	1649.5	1749.6	1775.7	6571.1	1489.8	1535.6
Импорт	2698.7	3271.7	3478.2	3476.8	12925.4	2553.9	2751.2
Бастапқы кірістер балансы	-6116.4	-5961.2	-6686.4	-3893.8	-22657.9	-2994.0	-3866.2
Еңбекақы төлеу (нетто)	-437.6	-436.5	-451.8	-467.1	-1793.0	-434.4	-434.8
Инвестициялық кірістер	-5713.8	-5559.6	-6269.5	-3461.7	-21004.6	-2594.5	-3466.4
Алуға кірістер	506.5	498.9	433.4	453.6	1892.3	513.2	464.1
Тікелей инвестициялардан кірістер	24.6	36.8	25.2	40.3	127.0	60.0	79.3
Портфель инвестицияларынан кірістер	325.9	309.0	270.0	278.0	1183.0	296.4	271.4
Басқа инвестициялардан кірістер	155.9	153.1	138.1	135.3	582.4	156.8	113.4
<i>о.і. Ұлттық Қордың резервтері мен активтері бойынша сыйақы</i>	323.3	321.7	273.0	258.7	1176.8	264.9	276.3
Төлемге кірістер	6220.3	6058.6	6702.9	3915.2	22897.0	3107.7	3930.5
Тікелей инвестициялардан кірістер	5485.1	5266.8	5790.9	3201.7	19744.4	2430.5	3120.6
Портфель инвестицияларынан кірістер	352.8	370.6	567.5	376.2	1667.1	342.5	466.5
Басқа инвестициялардан кірістер	382.4	421.1	344.5	337.4	1485.5	334.8	343.4
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	34.9	34.9	34.9	34.9	139.8	34.9	34.9
Қайталама кірістер балансы	-276.6	-384.5	-468.0	-563.4	-1692.4	-227.0	-731.9
Капиталмен операциялар шотының балансы	16.0	2.9	2.2	8.3	29.3	-3.6	44.3

Дереккөзі: ҚРҰБ

6-кесте
(жалғасы)

Қазақстан Республикасының Төлем балансы
(млн. АҚШ доллары)

	2014				2014	2015	
	1-тоқ.	2-тоқ.	3-тоқ.	4-тоқ.		1-тоқ.	2-тоқ.
Қаржылық шот							
(ҚРҰБ резерв активтерін қоспағанда)	2384.6	-1663.5	-4639.2	-2879.7	-6797.8	-2438.1	-1709.3
Тікелей инвестициялар	-2593.4	-1391.2	-3633.4	2900.6	-4717.4	-1358.0	76.0
Қаржы активтерін таза сатып алу	-748.2	476.4	414.5	2190.7	2333.4	1166.6	820.0
Міндеттерді таза қабылдау	1845.2	1867.5	4047.9	-709.9	7050.7	2524.6	744.0
Портфель инвестициялары	4313.5	239.7	1947.0	-5462.4	1037.8	-796.0	-1342.3
Қаржы активтерін таза сатып алу	4038.6	2527.2	1908.7	-2001.8	6472.7	-2115.2	-2665.9
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	4107.9	3091.0	1561.5	-1960.6	6799.7	-1529.5	-2531.8
Банктер	-91.3	-158.7	44.6	-13.1	-218.5	-632.2	-36.3
Басқа секторлар	22.1	-405.1	302.6	-28.0	-108.5	46.5	-97.7
Міндеттемелері таза қабылдау	-274.8	2287.4	-38.3	3460.6	5434.9	-1319.2	-1323.6
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	-12.5	0.0	0.0	1982.1	1969.6	47.8	-122.5
Банктер	-298.3	-220.5	57.8	-348.9	-809.9	-52.0	-121.2
Басқа секторлар	36.0	2507.9	-96.1	1827.4	4275.2	-1315.0	-1079.9
Туынды қаржы құралдары (нетто)	42.9	29.7	-66.8	-42.9	-37.1	-137.5	58.3
Басқа инвестициялар	621.6	-541.7	-2886.0	-275.0	-3081.1	-146.7	-501.3
Капиталға қатысудың басқа құралдары (нетто)	202.2	1.1	2.7	4.6	210.7	26.9	-0.5
Орта және ұзақмерзімді борыштық құралдар	-850.5	-509.3	-468.2	-711.1	-2539.1	-1538.0	-536.7
Қаржы активтерін таза сатып алу	301.8	-99.4	-422.6	589.4	369.2	-1999.7	272.2
Міндеттемелерді таза сатып алу	1152.3	409.9	45.6	1300.5	2908.3	-461.7	809.0
Қысқамерзімді борыштық құралдар	1269.9	-33.5	-2420.5	431.4	-752.7	1364.5	36.0
Қаржы активтерін таза сатып алу	1060.9	644.5	-2210.2	960.1	455.3	19.7	-87.6
Міндеттемелерді таза сатып алу	-209.0	678.0	210.2	528.7	1208.0	-1344.8	-123.6
Қателер мен жіберулер	-3046.7	-2616.9	-1378.5	-1524.2	-8566.3	-1885.5	-182.8
Жалпы баланс	-1262.6	472.7	-2169.5	-1295.5	-4254.9	-510.4	620.8
Қаржыландыру	1262.6	-472.7	2169.5	1295.5	4254.9	510.4	-620.8
ҚҰБ резерв активтері	1262.6	-472.7	2169.5	1295.5	4254.9	510.4	-620.8
ХВҚ кредиттері	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Айырықша қаржыландыру	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Дереккөзі: ҚРҰБ